ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΣΤΙ.

Ff.11.56

FAMILIARIUM COLLOQUIORUM LIBELLUS

XVII

GRÆCE ET LATINE,

Auctus & recognitus.

Accessit & utilis Dialogus de ratione studiorum recte instituenda.

ITEM,

Oratio de ratione discendæ ac docendæ Linguæ LATINÆ & GRÆCÆ.

Autore *Johanne Posselio.*

LONDINI,

Excudebat *Johannes Macock* pro Societate Stationariorum. 1671.

CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY

ΙΩΑ'ΝΝΕΣ Ὁ ΠΟΣΣΕ'ΛΙΟΣ

Τοῖς ἀνδρᾶσι Φιλομύσοις καὶ Σωφρόνοις, τοῖς μὴ τῆς εὐσεβοῦς παιδείας τοὺ νεανίσκου τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν δεῖ πρέπειν.

ΟΡθῶς καὶ νουνεχόντως εἴρηται τοῖς σοφῶν, ὅσοι μὴ ῥωμαϊκοῖς ἑλληνικὰ γράμματα μίξειν, ἁρμόσαι λογικῶ τέγομα ἀνδρὸς ἔχειν.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων καὶ συφρονούντων ἀνδρῶν, τοὺ ῥωμαϊκοὺς λογοχάρους, καὶ ποιητὰς πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, περὶ τῶν Ἑλλήνων εἰληφέναι, καὶ πλείστα ἐκ ἄλλων, πλὴν ἑλληνικαῖς λέξεσιν, ἐκφωνεῖσθαι δικαίως, μᾶλλον δὲ τὸν λόγον ῥωμαϊκὸν ἐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, καὶ γεγράφθαι, καὶ ἑρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης οἴονται εἶναι πλεῖστα τοιγαροῦν ὠφελοῦνται πάντες, ὅσοι ἐν τῇ ἑαυτῶν περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, τὰ ῥωμαϊκὰ τοῖς ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ἰσχύοντες τυγχάνωσιν. ἐγὼ δὲ ἵνα κατὰ ἐμαυτὸν μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίως μαθεῖν,

1200.86

αθῆν, τοῖς φιλομαθέσι τῆς νεανίσκων βοηθήσω, τέτες τοὺς διαλόγες ἐξέδωκα, αὐτοὺς τῇ ἐκείνων ψυχῇ καὶ χρήσει συναρμόσας, τέτες εἰ σπεδαίως ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸν βίον, αἰτήσονται τέτε τῷ πόνε πλεῖςον ὀνησόμενοι. Ἔρρωσθε, μετ' ἐμᾶ τιμᾶ περὶ τὰς τέχνας καὶ γλώτλας σπεδῆ τὸ τὸν Θεὸν, τὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐν τῷ ἑῷ αἴτιον, δοξάζειν, καὶ τιμᾶ ἀληθινῆ περὶ αὐτὸν, καὶ ἐς ἀὐτὸν ἀγαπητὸ Ἰησᾶ Χριςᾶ, τᾶ κυρίᾳ ἡμῶν, ἐδὰ χαῖρ μηκώνειν, κατατίθεσθε, μεμνημένοι τὸ τᾶ ἀνιῶλο· οἱ σωθέντες ἐπλάμψυσιν ὡς ἡ λαμπρότης τᾶ στερεώματο, καὶ ἀπὸ τῆς δικαίων τῆς πολλῶν οἱ ἀςέρες εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι. ἐκ τῆς Ῥοδοπόλεως, ἐν ἀπὸ τῆς θεογονίας α φ π η.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ΑΣΠΑΖΕΣΘΑΙ καὶ ἐπεύχεσθαι.

ΧΑῖρε διδάσκαλε ἀσπάσιμε.
Χαῖρε ἀνὴρ σεμνοφανέσατε.
Χαῖρε κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖσον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

Ὑπόκεισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶν ὅτι ἐπῆλθες, ἥδομαι.
ἡδεῖα ἐμοὶ ὄψις ἡ {παρουσία / ἄφιξις} σου
Χάειν σοι ἔχω.
Δέομαι τοῦ θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

Ὑπόκεισις.

Ταυτὸ καί σοι εὔχομαι.
ἔυχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἡσύχιον.

Ὑπόκεισις.

Τοιοῦτον καὶ σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον.
Εὐλυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λουτρόν σου.

Ὑπόκει

SALUTANDI ET BENE Precandi formulæ.

SAlve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimum frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu.
Salve ſimiliter.
Salvum te adveniſſe gaudeo.
Jucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Idem & tibi precor:
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Profit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

Ὑπόκεισις.

Ἔχω σοί χάριν.
ἡδεῖά μοί ἐστιν ἡ συνουσία σου.
Ἔρρωσο εὐδαιμόνως.

καὶ σὺ ἔρρωσο { ξύν. / κάλλιστα. / εὐτυχέως.

Ἔρρωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

ὅτι δεῖ παῖδα καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.

Διδάσκαλ☉.

Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε.

παιδάριον.

πατὴρ μου δεῖται σου μετ' αὐτοῦ { ἀναστᾶν / δειπνεῖν } τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἐνδεκάτῃ. / πέμπτῃ. / ἕκτῃ.

κύριε μὴ αὐτῇ παρά σου, { ἀείσῃ. / συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ { δείπνῳ.

πατήρ.

βάδιζε { καλέσαι / προσάγειν } τὸν κεκλημένους.

παιδάριον.

βαδίζω πάτερ.
πορεύομαι κύριε.
ἐκτελέσω τὰ προστεταγμένα.

Χαῖρε { κύριε / καθηγήτα } φιλανθρωπότατε.

Ὑπόκεισις.

Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.

παιδάριον.

Reſponſio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi eſt precatio tua.
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter. } vale.
Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM.

formulæ.

Salve Præceptor.
Salve & tu mi { puer. / diſcipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud ſe { prandeas, / cœnes. } hora { decima / undecima. / quinta. / ſexta. }
Dominus meus petit à te, ut ſis ſuus conviva in { prandio. / cœna. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas.

Puer.

Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis ſalvus { Domine / Præceptor. } { humaniſſime.

Reſponſio.

Salvus ſis tu quoque mi puer.

πατὴρ { μὴ φείσῃ τῆς φιλανθρωπίας σου, αὐτὴ, ὅταν ἐθέλῃ, ὅπου τὸ } ἄριστον δεῖπνον } ἐλθέτω.
χύριος

Διδάσκαλε λαμπρόταλε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη πάρεισι, μόνον σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε περιμείνωσι, νῦν ἂν ἀνέκλυτο.

διὰ τοῦτο λέγονταί σου, ὅπου τὸ { ἄριστον δεῖπνον } ἐλθεῖν.

ὀψίκοπται ὀψικρίμαται } ὥρα { πέμπτη. ἕκτη. δεκάτη. ἑνδεκάτη.

ὁ τοῦ { ἀριστᾶν δειπνεῖν } καιρὸν πάρεστι.

πάρεισιν οἱ κεκλημένοι ὅπου τάχιστα.

εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.

ὑπόδεχε τοὺς συνδείπνους.

ὑπ.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.

Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμέτερον ὑπ. συμπότης.

πατήρ.

ἑτοίμασον τὸ { ἄριστον δεῖπνον } πανδάκιον.

παράσκωλαζε σῶον } τῷ τραπέζαν.

παράτίθει { ἄρτον κοχλιάρια } ἀργυρᾶ, ξυλικά.

φέρε { κάρδοπον. ὀθόνιον. πτύελα. }

κάλυε { τῷ κύλικα. τὸ ἀργυροῦν ποτήριον. }

τὸν

Puer.

Pater { meus expectat humanitatem tuam, } prandium / cœnam } veniat.
Herus { ea, ubi volet, ad }

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant, & nisi te expectarent, jam accumberent.

Ideo te rogant ut ad { prandium / cœnam } accedas.

Imminet / Instat } hora { quinta. / sexta. / decima. / undecima.

Prandendi / Cœnandi } tempus adest.

Adsunt invitati præ foribus.

Duc intro convivas.

Accipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quod non dedignaris nostri esse conviva.

Pater.

Para { prandium / cœnam } puer.

Adorna / Sterne } mensam.

Appone { panem. / cochlearia } argentea / lignea.

Adfer { panarium, / mappam, / pocula.

Elue { calicem. / argenteum poculum.

Circum

τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθει.
τίθει καὶ τὰ τάξιν ταῖς ἕδραις, καὶ περισκεφάλαια ὑπὸ τοὺς
φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
νίπτε σὺ πρότερον.
νίπτε τὰς χεῖρας.
νίψομαι ὁμῶ.
ὀπαδός μοι { χειρόμακτρον. / ἀλοδόχον.
ἔκμαξε τὰς χεῖρας.
τί ἐστήκατε;
καθέζεσθε.
κατακλίνεσθε.
Τὸ { ἄειστον / δεῖπνον / συμπόσιον } διαφθείρεται διὰ τὴν σὴν { ἀπουσίαν. / ἀναβολήν. / βραδύτητα.
Τὸ στίον παρετέθη, καθέζεσθε ἔν.
Πῶ κελεύεις με καθέζεσθαι;
ἐν πρώτῳ πρὸ τόπῳ { κατακλίνου. / ἀνάπεσε.
ἀνέπεσον οἱ κεκλημένοι.
παιδάριον, ἐυλόγησον τὴν τράπεζαν.
παιδάριον.
οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σε βλέπουσι κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
προσίθει καὶ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεωστὶ ἐκ τῆς ῥημηγορίας ἔμαθες.
πᾶν κλίσμα καλὸν, καὶ ὑδὲν ὑπόβλητον, μὴ ἐυχαριστίας λαμβανόμενον, ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, α. Τιμόθ. κεφ. δ.
φέρε { στία, ῥοφὴν, ὄξος. / κρέα { ὀπτά. / ἑφθά. / ἰχθύας
δός μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ὑαλοῦν.

ὀπαδός

Circum in medium mensæ ponito.
Colloca ex ordine sellas, & pulvinaria superpone.
Adfer aquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unà.
Porrige mihi { mantile. / salinum.
Absterge manus.
Quid statis?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tua { absentia, / mora, / tarditate.
Cibus appositus est, accumbite igitur.
Ubi jubes me sedere?
In primo loco { accumbe. / discumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer, consecra mensam.

Puer.

Oculi omnium in te sperant domine, &c.

Adde etiam sententiam memorabilem, quam nuper ex concione sacra didicisti.

Quicquid creavit Deus, bonum est, & nihil rejiciendum, si cum gratiarum actione sumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1. Timoth. 4.

Adfer { epulas, cibum, acetum. / carnes, { assas. / pisces, { elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

ὀπδός μοι τὸν { τὰ ἄργυρα ἐκπώματα. / κάνθαρον. / τυρόν. / ἄρτον. / τὸ μαχαιρίδιον. }

ἐυλογείτω ὑμῖν { τοῦτο τὸ ποτὸν / τοῦτον τὸν οἶνον } ὁ χριστός.

ἔστω ὑμῖν σωτήριον ὁ ζύθος.

γλύκιστο τοῦτο, φίλε παῖ, ἀμιλῶ.

δός μοί τι { τῆς ὄρνιθος. / τῶ ἀλέκτορος. / τῶν ἰχθύων. / τῶ ἄρτυ. }

βέλοι τι τῦ { χρέως; / χιλιὸς; / ἰχθύος; } { ναί. / βέλομαι. / ὐ βέλομαι. }

ἔγχες { ζύθον, / μελίκρατον, / οἶνον. } ἵνα πίνωμεν.

ὐ θέλῃς πίνειν;

διὰ τί ὐ πίνῃς;

καλῶς με ὑπέμνησας, πάνυ γὰρ διψῶ.

ὐ διψῶ. ἱκανῶς ἔπιον.

προπίνω σοι. ὁ θεὸς εὐλογείτω.

ἡδέως παρὰ σε λαμβάνω.

μὴ ὅλον ἔκπινε.

ἱκανόν σοι λείπω.

πλεῖον σοι λείπω, ἢ μέλλω πίνειν.

ζύθον / οἶνον / ὐδὲν μέλει } ὐκ ἔτι ἔχομεν.

ὑπόμεινέ με τι τῦ κρέως βυκολικῦ, τῦ καπνῳ σκληρυνθέντος.

αἶρε τὴν πίνακα τοῦτον, καὶ παράθες ἐδέσματα ἄλλα ἀνεπαλή-

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caseum. / panem. / cultellum. }

Sospitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Christus.

Sit vobis saluti hæc cerevisia.

Id faxit Deus, chare puer. Amen.

Da mihi aliquid de { Gallina. / Gallo. / piscibus. / pane. }

Vis aliquid de { carne? / ansere? / pisce? } { Etiam. / Volo. / Non volo. }

Infunde { cerevisiam, / aquam mulsam, / Vinum, } ut bibamus?

Non vis bibere?

Cur non bibis?

Rectè me mones; omnino enim sitio.

Non sitio. Satis bibi.

Propino tibi. Deus benedicat.

Libenter à te accipio.

Ne totum ebibas.

Satis tibi relinquam.

Plus tibi relinquam, quam bibiturus sum.

Nihil { cervisiæ / vini / aquæ mulsæ } reliquum est.

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo indurata.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

ἀνεπλήρωσα } τλιὼ ὄρεξιν.
ἔπαυσα }

σὺ μὲν { ὀλιγόσπορος } εἶ
ὀλιγόλογος }

ἐκ εἰμὶ ἀδηφάγος.

πῖνε· ἐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων, ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι;

ἀλλὰ βέλτιον ὅτι τὸ τῆς Χειρῶν, προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρωθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ.

παρέχετε ὑμᾶς { φαιδρούς.
πειθαρχεῖς.

ὄπισον, ὦ παιδάριον, τὸν ἰχθὺν τοῦτον ἐν ἐχαρείῳ, καὶ φυλάττε μὴ καταχαίνηται.

φέρντιζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἕψητε { μαλακώτερα.
σκληρότερα.

τὰ ὠὰ ὅτι { μαλακά.
ὠμά.
τοῦ λέοντος μαλακώτερα.

ἄλλατε σφαῖραν.

ἄρον. { τὰ ἐδίσματα. τὸν ἄρτον.
τὸ βύτυρον. τὸν τυρόν.

παρατίθει λευκάνῳ σὺν τῷ χειρομάκτρῳ.

ἔνεγκε βαγήματα, παιδάριον.

πέμπτε τὸν λύχνον.

φυλάττε σβεννύναι τὸν λύχνον.

παρατίθει { μῆλα. κοκύμηλα. λεπτοκάρυα. σταφύλας. σταφίδας. } { ἄπια. κεράσια. κάρυα. ἀμυγδάλας. ἄπια ὄπτα. } βασιλικὰ περσικά.

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπισμένως, ὅτι { ἄριστον } { ἐτελεῖς ὑμᾶς
δεῖπνον } ἐκάλεσα.

Οἱ

xplevi } famem.
edavi }

u perpauci cibi es.

Non ſum edax.

ibe: non ignoras veterum Græcorum legem, aut bibe, aut abi?

ed melior eſt CHRISTI lex: Cavete vobis, ne quando graventur corda veſtra crapula & ebrietate.

ræbete vos { lætos. / hilares.

orre, puer, hunc piſcem in craticula, & cave ne aduratur.

ura ut ova coquantur { molliuſcula. / duriuſcula.

va { Sunt mollia, / ſunt cruda, / juſto molliora ſunt.

uta Orbes.

olle { Cibum, } butyrum, / panem, } caſeum.

ppone pelvim cum mantili.

dfer bellaria, puer.

munge candelam.

ave ne lychnum extinguas.

ppone { poma, pruna, nuces avellanas, uvas, uvas paſſas, } { pyra, coraſa, juglandes. amygdalas, pyra toſta. }

go veſtra comitate fretus, ad { prandium frugale } vos invitavi. / cœnam frugalem }

Convivæ

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σε ὑπερβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.
Τὸ δεῖπνόν σε οὐκ εὐτελὲς, ἀλλὰ πολυτελές ἐστι.
Τὸ δεῖπνόν σε μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δέοντος γέγονε.
Ὅτι ὑπολοιδορεῖς, τοῦτο μόνον καθηγορητέον ἐστί.
Οἰκέτοι φίλταστοι, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιον καίπερ εὐτελὲς, τέρψειν.
Ἔχω σοι χάριν, ὅτι ὅλην τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἡδίστο με ἐκάλεσας.
Δέδεν ἐστὶν αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λεπτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ αἰτῆσαί τι παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγὲ, δέομαί σε συγχωρῆσαί μοι τ σχολῆς ἀπελθεῖν τὴν ὥραν πρώτην, τοῦ λούειν ἕνεκα.
Ἀξιῶσε δοῦναί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μένειν. δοῦ γὰρ με ὅπως τελέσαι τι.
Ἀναγκαίως ἔχω σπὼ τοῖς τοκεῦσιν εἰς ὀψὲ βαδίζειν τοῦτο σοῦ συγχωρήσαντος γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν ἔξω, ἕνεκα τοῦ { προσκυλίσαι. / προπαλῆσαι. / ἐρῆσαι. }

Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον τι.

ἐξέστω μοὶ { τοῦ διδασκάλου / καλέσαι / τ σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς τὸ ἀγοράζειν { πάπυρον. / πλεκτὸν. / ἄρτον. }

πρὸς τῆς θύρας τὶς σὰς ὀπθυμεῖ με προσερεῖν, δέομαί ἔν σε δοῦναί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.

Κύριε { μὴ ἀπέλθῃσί με δεκάτην. / οἴκαδε ἐπαν πρώτην. / ἐλθεῖν τὴν ὥραν τείτην. } τοῦτο ἵνα μο ἐξῇ ποιεῖν ἀξιῶ.

Παῖδε

ἀλγέω

Convivæ.

Prandium tuum ſupra modum ſplendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, ſed ſumptuoſa eſt.
Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum eſt.
Quod excuſas, id unum habes, cur accuſandus ſis.
Amici chariſſimi, quæſo ut cœnulam noſtram, licèt tenuem, æqui bonique conſulatis.
Habeo tibi gratiam, quod ad hanc cœnam longè ſuaviſſimam me vocaſti.
Non eſt quod gratias agas.
Ego agnoſco me tibi gratiam debere, quod ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM à Præceptore formulæ.

Obſervande Præceptor, quæſo ut liceat mihi ſchola abeſſe, hora prima, lavandi cauſa.
Precor, ut facias mihi facultatem manendi domi. Eſt enim mihi aliquid efficiendum.
Eſt mihi abeundum rus cum parentibus meis, id ut tua pace fiat, oro.
Concedas mihi { levandæ alvi. / ſolvendi ventrem. / reddendæ urinæ. } poteſtatem exeundi, cauſa
Liceat mihi currere domum afferendi libelli cujuſpiam gratia.
Liceat mihi { ludo literario, / ſchola } { exire ad emendm } { papyrum / pennam / panem. }
Quiſpiam me præ foribus conventum expetit. Quæſo itaq; ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.
{ Dominus / Pater } { meus juſſit me domum redire / hora } { decima, / prima, / tertia, } { id ut mihi liceat facere, / oro. }

ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τὸν ὀδόντα. / τὴν χεῖρα.

Ἡ ῥὶς σάζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τοῦτο ἕνεκα λέγομαι ἐξεῖναί μοι οἴκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλτατε καθηγητά, Ἰωάννης αὐτῷ ὑπόγι συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παῦλος αὐτοῖσιν αὐτοῖς ἀπᾶσι συγγνώμην ἔχειν.

Φίλτατε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ ἔπω ἀνέλαβον, διὰ τοῦτο λέγομαί σε, νουθετεῖν τοὺς συμμαθητὰς, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ εὕρῃ, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητά, δίδωξόν με ὃν τρόπον λέξω ἑλληνιστὶ, Johannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Κατὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σε διδάσκαλε, γράφειν μοι τοὺς στοιχείων ἑλληνικῶν χαρακτῆρας, ὡς τῷ γράφειν αὐ μιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Πῶς ἔχεις ἀρχέτυπον, ὃν πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα.

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἴδε ἔχεις γοῦν ἄλλον, φεύγιτζε ὅπως μὴ καὶ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σε διδάσκαλε, περιγραφὴν μοι τοῦ πλέρου τούτου.

Διδάσκαλος.

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Nasus stillat sanguinem.
Malè habeo, ideo quæso, ut mihi liceat domum ire.
Amantissime Præceptor, Joannes petit sibi absenti veniam dari.
Joannes & Paulus petunt sibi absentibus dari veniam.
Clarissime Præceptor, heri libellum quendam amisi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiscipulos, ut, si quis fortè eum invenerit, mihi restituat.
Clarissime præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, Johannes me verberavit.

Præceptor.

Sic dices: Johannes, &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi describas figuras elementorum Græcorum, quas scribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præscripsi?

Puer.

Eum per incuriam amisi.
Johannes eum mihi discerpsit.

Præceptor.

En habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæsò præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

Διδάσκαλος.

Ποῖον πρᾶγμα θέλεις;

παιδάριον.

Προσάρμοζε τῇ χειρί σου.

Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.

Τίνα τρόπον ταῦτα ἀναγνώσομαι;

πρόσταξόν μοι ὅσον χρὴ με μεμανθάνειν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ.

ἄγε μοι γραμμάς.

οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.

οὐκ ὀξί μοι { μελανδοχεῖον, μακαρίδιον. / χρήματα, πρᾶγμα γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ πρὸς διδάσκαλον περὶ τοῦ ἀπεῖναι ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί οὕτω βραδέως ἦκες;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειρον.

Βραδύτερον ἀνέστην πρὸς γνώμην.

Βραδύτερον ἐξυπνίσθην διὰ τὸ { συμπόσιον, / δεῖπνον } εἰς μέσην νύκτα ἀναβεβλημένον.

Τὸ ὡρολογεῖον ἡμᾶς διήμαρτε.

διὰ ἀμέλειαν κατέλιπον βίβλον οἴκοι, ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, οὐκ ἤδειν οἴκαδε ἀνεδραμον.

Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ἀποθέσθαι τὰ ξύλα ἀπὸ τῆς ἁμάξης { δεσπότης, δέσποινα. / με προ { πατὴρ, μήτηρ.

Ἤνεγκα { οἶνον / ζύθον } τῷ πατρί, τῷ κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα διὰ τί } τοσοῦτον χρόνον / οὐκ ἦλθες εἰς; { τῇ σχολῇ; / τὸ διδασκαλεῖον;

Præceptor.

Qualem pennam cupis?

Puer.

Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam?
Præscribe mihi quantum ediscam hac hora.

Duc mihi lineas.
Non habeo atramentum.
Non est mihi { atramentarium, cultellus. / pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI APUD Præceptorem absentiæ.

Præceptor.

Cur tam sero venis?
Nostri serius me somno excitaverunt.
Serius surrexi præter voluntatem.
Serius expergefactus sum propter { convivium, cœnam } { in mediam noctem prolatam.
Horologium nostrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in seponendis lignis.
Miserat me quopiam { herus, hera. / pater, mater.
Attuli { vinum / cervisiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur / Quam ab causam { tanto tempore / non venisti in } scholam? ludum literarium?

διὰ τί ὐ { πρώτη / τετάρτη / ἕκτη } τῇ ἀναγνώσει;
τῇ ὥρᾳ
Τῇ δημηγορίᾳ ἱερᾷ. Τί ἐκώλυσέ σε σύμεσον ὐ παρα-
γίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει;

Μαθητής.

κακῶς { ἄχον.
ἀῤῥώστως
πλήγησα { κεφαλῇ.
τλῇ { γαστρί.
ἐπύρεττον.
ἤχ ὑπῆρ- { σκελεαί.
χόν μοι { ὑποδήματα.
Ἐλούομαι ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.
Οἱ γονεῖς ὐκ ἤθε- { τὸ ὑποδάλλον ψύχος.
λόν με ἐσπέραι ἐις { τὸ ψυχρὸν δάλλος.
χολὴν διὰ { τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον.
ἐσφάξαμεν { χοίρους.
βῶς.
πρόβατα.
Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ὧ οἱ γονεῖς ἤθελόν
με παραγίνεσθαι.
Δέομαί σε διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν· Μετὰ
ταῦτα γὰρ ἀπαλλαγὴς καὶ σωφρονὴς ἔσομαι ἐν τῇ χολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἴθι βλεψόμως τί ποιεῖ Πέτρος, ὅτι ἐν τῇ γνώ-
ἄπεσι τὸ διδασκαλεῖον.

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε, πορεύομαι.
Χαῖρε Πέτρε.
Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκέλευσεν ἐρωτῆσαι, τί ποιεῖς, ἢ
κατιγνώσεσιν ὐ παραγινόμενος.

Πέτρος.

Cur non interfuisti { prima / quarta / sexta } lectioni, concioni. hora

Quid te impedivit, quo minus hodie interfueris lectioni?

Discipulus.

Male habui.

Ægrotavi.

Doluit mihi { caput. / venter.

Laboraui febri.

Non erant mihi { tibialia. / calcei.

Lavimus domi nostræ.

Parentes noluerunt me frequentare { intensum frigus. / vehementem æstum. / scholam propter { pluviam, imbrem.

Mactavimus { porcos. / boves, / oves.

Nuptiæ celebratæ sunt domi nostræ, quibus parentes me voluerunt interesse.

Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, posthac enim ero diligens, & assiduus in schola.

Præceptor.

Eas visum quid agat Petrus, quod nunc non sit in schola.

Discipulus.

Faciam præceptor. Vado.

Salve Petre.

Salve & tu condiscipule.

Johannes.

Præceptor jussit interrogare, quid agas quod lectionibus non interfis.

Πέτρος.

Ὁρᾶς με { ἀχολέμενον. / κακῶς ἔχοντα. / νοσοῦντα.
διὰ τοῦτο νομίζω σε, ὥσπερ με πάντες ἀπολογεῖσθαι.
Ὅταν βέλτιον ἔχειν ἄρξομαι, ταχέως ἀναστρέψω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν σχολήν.

Μαθητής.

Δίκαια ἔλεξα διδάσκαλε, ὅσα προσέταξας.

Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι. / κακῶς { ἔχειν. / ἰσχνέναι. / ὀπισθίας γεγραφέναι.
Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ βαρέως ἡμέρας σωρηδόν.
Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.
Οἱ γονεῖς Ἰωάννου φασὶν, αὐτῷ ἀσχολίαν ὑπάρξαι πραγματείαν διὰ { σχολάζειν } αὐτὸν, ὅταν εἰς τοῦτο δέονται σου { ῥαδιζειν } σχολὴν ἐπανέλθῃ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ κατηγορῆσαι μαθητὴς παρὰ διδασκάλῳ.

φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι πράγματα.

Ἔνοχλεῖ με.
ἐνοχλεῖ με. ὠθεῖ με. θλίβει με.

Ἰωάννης { καταγελᾷ { μου. / με. / πρόσκαλέ μοι πόδα, ἵνα σίπω. / κλίνει τὰς τείχας μου. / ἐνοχλεῖ με δαιμόνιον.

Ἔνοχλεῖ

Petrus.

Vides me { occupatum esse. / malè habere. / ægrotare.

Ideo oro, ut me absentem excuses.

Ubi melius habere cœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi præceptor, quod mandasti.

Petrus dicit se { occupatum esse. / malè { habere. / habuisse. / literas scripsisse.

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectum esse.

Parentes Johannis dicunt, ei nihil fuisse negotii,

ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } { ipsum, cum in scholam fuerit reversus.

FORMULÆ DEFERENDI discipulum ad Præceptorem.

Charissime Præceptor, Johannes exhibet mihi negotium.

Est mihi molestus.

Non finit me. Trudit mihi. Premit me.

Johannes { illudit { mihi. / me. / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non finit me transire.

Interturbat

Ἐνοχλεῖ με { γεάφοντα. / ἐκμανθάνοντα. / ἀναγινώσκοντα ἢ ἀνάγνωσιν.

Κατέχει ἢ τόπον μυ.

Ἐκβάλλει με ἐκ τόπυ μυ.

Ἔτυ- { βακτηρίῳ,
ψέ με { μελανδρυείῳ, κολάφῳ.
ἐκολάφισέ με.

Ἔκβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χίονα.

Ἔκβαλέ με λίθῳ.

Ἐξαυμά- { ξίφει.
τισέ με { μαχαιρίῳ.

Ἐνέπυσεν εἰς { χλαίναν / εἱμά / ἱμάτιον } μυ.

Κατεφάγετό με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι θάνατον.

Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.

ἐπάραξε } τιὼ βίβλον.
ἔκαυσε }

ἐρρύπωσε { τὸ βιβλίον / τὸ πῖλον / τὸ μηλίδιον } μυ.

ὀφείλει { χρήματα.
μοι { Μιλήσιον.

βέλεταί { ἀποτίσειν.
μοι { ἀποδόναι, ἐκτίσειν.

δαιμόνος { ἑαυτὸν / βιαίως / ἐκκλησιαστὴν } ἐκ ἀνέωξε ἢ κεφαλίωι.

ἔ παρέχειν ἑαυτὸν ὑποπτεύειν τοῖς γονεῦσι.

Ἀπολογία.

Interturbat me { scribentem. / ediscentem. / relegentem lectionem.

Occupat locum meum.

Extrudit me ex meo loco.

Percussit me { baculo, / atramentario, pugno.

Colaphum mihi impegit.

Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.

Petiit me lapide.

Vulnerauit me { gladio. / cultello.

Conspuit { pallium / vestimentum / vestem } meum.

Imprecatus est mihi, Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioso nomine.

Comminatus est mihi graviter.

Petulanter me calumniatur.

Discerpsit / Adussit { librum meum.

Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.

Debet mihi { pecuniam. / denarium.

Non vult mihi { persolvere. / reddere, solvere.

Transeunte { Consule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.

Non præbuit se obedientem parentibus.

Excusatio

'Απολογία.

οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
'Ιωάννης ψεύδεται.
Πέτρος { μισεῖ με. / δυσμενῶς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα πλάττει κατ' ἐμοῦ.
οὐκ ἔκλεψα αὐτόν.
οὐκ ἐψεύσθην αὐτῷ διὰ τύπου.
οὐκ ἐκών ἔπραξα.
διὰ ἀγνοίαν ἐποίησα.
οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς εἰς ἐμὲ ἐξήμαρτε.
μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
μεταμέλει μοι ὃν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
οὐδὲν τοιοῦτο μετὰ ταῦτα ποιήσομαι.
οὐχ οἷόν τε ἦν μοι { γεύσασθαι / μανθάνειν } ταῦτα διὰ τὴν ἀσχολίαν.
οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.
ὑπισχνοῦμαι / ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.
πῶς ἔχει { πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } οὐκ οἶδα, ἀγνοῶ.
'Εγὼ ἐν τῷ { μυσῶ. / ταμιεύω. / ἀποκαύσω. / ἀρεσθῶνι. / κήπῳ. / ἀγρῷ. / μαγειρείῳ. / βαλανείῳ. / κοιτῶνι. / ὑφαίνω, vel ἀναγιγνώσκω. / σανιδώματι. / ὑποδοχεῖῳ, ναῷ vel ἱερῷ.

Οἶκος

Excusatio.

Non ita se res habet.
Johannes mentitur.
Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiscitur in me.
Non læsi eum.
Non attigi ipsum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, sed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Pœnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
Nihil talę deinceps faciam.
Non fuit mihi otium { scribendi / discendi } hæc.
Propter occupationes non potui adesse.
Promitto / Polliceor } meliora.
Ubi est { pater? / mater? / præceptor? } Nescio, Non scio.
Est in { musæo. / penu, vel promptuario. / æstuario. / latrina. / horto. / stabulo. / culina. / balneo. / cubiculo. / superiori ædium parte, h. cœnaculo. / tabulato seu contignatione ædium. / cellario, templo.

Οἶκοι ἐκ ὄζι.

ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

προσίεχε. / προσελθε λύρᾳ } ὦ Πέτρε.

ἴσα / μένε } ὀλίγον χρόνον.

Ἔχω σοί τι εἰπεῖν.

Ἔξιν ᾧ σε αἰτήσω.

Ἔξιν ὁ παρά σε αἰτήσω.

Δέομαί σε, συνηγορεῖν μοι πρὸς τὸν διδάσκαλον περὶ τῶν ἀπεῖναι. ἀσχάλλω μὲν περὶ ῥητὰ πράγματα, διὰ τοῦτο γνῶν ἐν τῷ διδασκαλείῳ ἔξειμι ἐ διώκομαι.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μέν, ἀλλὰ περὶ ταύτης τ ὁμολογίας, ὅπως κ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, ὅτοτέ μοι δεήσει.

Ἐρωτῶ σε μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ στόμαθος εἰπεῖν τὰ ὧρα πρώτῃ, δευτέρᾳ;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἄκουόν μοι ἀπὸ στόμαθος ἀναγινώσκοντος, ὅσα εἶναι ὀφείλομεν, μὴ ταῦτα ἀναλλάξ σε ἀκούσω.

Διαμαρτάνεις τῆ ἀναγινώσκειν.

Κακῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀράγνωθι προπετῶς.

Βέλτιόν ὄζι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῇ κήθοι, κ μὴ ἐν τῷ στόματι ἡωνηθλῶαι δεῖ.

ἀάρσει,

Domi non eſt.

Egreſſus eſt { extra fores. / urbe. / ex ædibus.

AGENDI CUM CONDISCIPULIS Formulæ.

Accede / Veni huc } Petre.

Reſiſte / Mane } pauliſper.

Habeo quod tibi dicam.

Eſt quod te rogem.

Eſt quod à te petam.

Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ. Nam ſum certis negotiis occupatus, quo fit, ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.

Libenter faciam.

Expediam, ſed ea conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum eſt nobis pronunciandum memoriter hora prima, ſecunda?

Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic ſenſim.

Nè præcipites verba.

Satius eſt tarditate, quàm celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, naſci debent.

Sic

Θάρσει, ὁ φόβος βλάπτει τ μνήμην.
πλύξον { τὴν βίβλον. / τὸ βιβλίον.
Τῇ μνήμῃ, χ μὴ τ βίβλοις πίστευειν δεῖ.
Τοσοῦτον ἔκας ὅσον μνημονεύει.
Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;
Ἔξάρχε ὅπου ὕστατα ἔληξας.
Ἀρίσκει σωκράτης μοι ἐν τῷ γεφύρᾳ γράμματα.
Ἀρέσκει μ, ἀλλ' ἔπορῶ { παπύρῳ. / πλέρῳ. / μέλανι γραφικῷ.
Δός μοι { τῆς παπύρου. / τὸ μέλαν γραφικόν.
ὀλίγον τι
Τίνος ἐστὶν { ἐμοῦ ἐστιν. / ἢ βίβλος; { ἐστὶ Πέτρου.
Ἀποδός μοι ποτὲ τὴν βίβλον μου, ἄλλως αὐτῇ χρήσομαι.
Λῆρε λαλῶν, { ὁ διδάσκαλος { περισπᾶται.
παντὸς γελῶν, { καλὸς { πάρεσι.
Τίνα βίβλον ἔχεις;
Γραμματικήν ἐστι.
Συγχώρησόν μοι ὀλίγον τ βίβλον σου εἰσορᾶν.
Σίγα, χ τὰ περιεστῶτα θεάτρε.
Οὐχ οὕτω τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ πρόσεχε, μὴ περιβαρχῶν.
Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπειρον, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν; πάντα εἰδὼς χ εἰσορῶν.
Σημειῶ σε { τῆς ὀκνηρᾶς λέξεως. / τοῦ σολοικισμοῦ. / τοῦ βαρβαρισμοῦ.
Λάλησον { Ῥωμαϊστί. / Ἑλληνιστί.
χῶ λόγω { ῥωμαϊκῶ. / ἑλληνικῶ.

ἀγροῦ

Sis præsenti animo, metus officit memoriæ.

Claude { librum. / libellum.

Fidendum est memoriæ, non libris.

Tantum quisque scit, quantum memoria tenet.

Unde faciam initium?

Incipe ubi proximè desiisti.

Placetne mecum certare pingendis literis?

Placet quidem, sed deest mihi { charta. / penna. / atramentum.

Da mihi pau- { charta. / lulum de tua { atramento.

Cujus est liber? { Meus est. / Petri est.

Redde mihi tandem librum meum, eo satis usus es.

Desine fabulari, / Desiste ridere, } Præceptor { advenit. / adest.

Quid libri habes?

Grammatica est.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inspiciendi.

Tace, & quæ tibi mandata sunt, fac.

Non tam Præceptores, quàm ipsum Deum offendis si non obtemperas.

Licèt præceptor absit, Deus tamen adest, qui omnia scit & intuetur.

Noto te { vernaculi sermonis. / solœcismi. / barbarismi.

Loquere { Latinè. / Græcè.

Utere ser- { Latino. / mone { Græco.

ἀγνο- { ῥωμαικὸν } λόγον { ῥωμαιςὶ } λαλεῖν
οῖς ; { ἑλλωικὸν } τῷ { ἑλλωιςὶ } κληθῶμαι;
Μάτλω μανθάνομῳ πολλὰ, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τῷ γρά-
φειν κ) τῷ λαλεῖν χρώμθα περὶς τὸν βίον.
Ἄφλε μοι τοῦτον ; λύχνον.
Ἐνεγκε λυχνεῖον, λυχνοῦχον.
Σβόμυτλε
καθάειζε { ; λύχνον.

Συσκιάζε πῦρ ἐν { τῇ θερμάςρᾳ. / τῇ ἑςίᾳ. / τῷ καμίνῳ.

σωτίθει } τοὺ ξύλες
διάθει { ἐν τῷ βαύνῳ.
πλείους ξύλα } παρατίθει.

Ἄλλος Διάλογος.

Τίς κόφλει ; θύρᾳν ;
Ἐγὼ εἰμί. τίς ὁ ἐγώ;
φθέγγε τὸ ὄνομά σε.
ὄνομά σοι τί ὄςί ;
Ἐςί μοι ὄνομα Ἰωάννης.
Εἴσλεχε με, ἄνοιγε τλὼ θύραν.
ἡ θύρα ἀνεωγμένη ὄςί.
Ἐζήτησά σε τὶς.
Τὶς περὶ θυρῶν ἑςώς σε περιμενῶν ὀπθυμεῖ.
ἀπειλῶ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις ;
χωεὶς παιδιᾶς φημί.
ε παίζω, ἀλλὰ ἀπειλίζω.
τίνος ἕνεκα } δακρύεις ;
τί
Τί κακὸν ἔπαθες ;
ἐτύφθιν.

ἕλκα

An ig- { Latinum } sermo- { Latinè } comparati ig-
noras { Græcum } nem { Græcè } quendo?

Fruſtra diſcimus multa, niſi eadem ſcribendo & loquendo ad uſum transferimus.

Accende mihi hanc candelam.

Adſer candelabrum, laternam.

Emunge { candelam.
Purga {

Strue ignem in { fornace.
foco.
camino.

Compone } titiones in
Protrude } fornace.

Plus aſſularum } appone.
Plus lignorum }

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulſat oſtium?

Ego ſum. Quis ego?

Ede nomen tuum.

Quod eſt tibi nomen?

Eſt mihi nomen Joanni.

Intromitte me. Aperi januam.

Janua aperta eſt.

Quæſivit te quiſpiam.

Quidam præ foribus ſtans te conventum expetit.

Seriône, an joco iſtud dicis?

Extra jocum dico.

Non jocor, ſed ſeria ago.

Quam ob cauſam } fles?
Cur }

Quid mali tibi accidit?

Cæſus ſum.

Ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.
Τί δεινὸν ἐποίησας; ἀδίκον.
κοινὴ αὕτη ἔξις πάντων τῶν παιδαρίων ὑπάκειται, καὶ μοὶ ὅτε δικαίως τύπτονται.
Περὶ τίνος ὑμῖν ἡ ἔρις ἔξει;
ἀναγγέλλωμεν τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.
Ἃ νομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
φεῦ, πάντως ἐκείνο ἐλανθάνει.
Οὐκ ὀλίγον ἤλθέ μοι τῆς οἰκίας ἐκκαίνοντι.
ἀληθῶς { σήμερον.
νομίσω { αὖριον.
Τίνος ἔξει νῦν χορηγεῖν ἡμῖν λύχνον;
Τίνα χρὴ ἤδη ἀγοράζειν ξύλα;
Τίνος { σαρεῖν } τὸ μυσεῖον;
ἔξει { καθαίζειν }
ἐμὸν
σὸν { ὄζιν.
Ἰωάννου
Ὑπορῶ σαρώθρα.
Οὐκ ἔξει μοι σάρωθρον.
σρῶσον { τὴν κλίνην.
τὸ λέχος.
Ἄπλε λύχνον.
Τὰ βιβλία αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῆς τίθει.

ΑΛΛΟΣ.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἴωθας;
Οὐχὶ πάντα καλῶς ἔχει;
Ἀπόλωλα τὸ βιβλίον μου.
Δεινῶς ἔπεσον, Πέτρος ἠπείλησέ μοι πληγάς.
Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;
Ὅτι ἐδόθη ἡμῖν τὸ βαδίζειν οἰκαδε ἐξουσία.

Ἐδόθη

Dedi pœnas præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis est omnium puerorum responsio, etiam cum merito vapularunt.
Quid controversiæ est inter vos?
Referamus de hac controversia ad hypodidascalum.
Afferśne libellum, quem tibi commodato dederam?
Vah, istud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certo afferam { hodie. / cras,
Cujus est nunc ministrare nobis candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?
Cujus est { verrere / purgare } musæum?
Meum / Tuum / Johannis } est.
Desunt mihi scopæ.
Egeo scopis.
Sterne { lectum. / lectulum.
Accende lychnum.
Libros in suum locum repone.

ALIUS.

Quid tristior es solito?
Salvane res est?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi, Petrus minatus est mihi verbera,
Quid tam lætus es?
Quia facta est nobis abeundi domum venia.

Ἐλθὲ ἡμῖν τὸ παίζειν ἐξουσίαν.
Εἰς πόσων ὥρων ἐπανελθὼν εἰς τὴν χολήν;

εἰς ὥραν { ἕκτην. / ἑβδόμην. / ὀγδόην. / ἐννάτην. / δεκάτην. / ἑνδεκάτην. / δωδεκάτην. / πρώτην. / δευτέραν. / τρίτην. / τετάρτην. / πέμπτην. }

ποῖ τῶν βαδίζεις;
πορεύομαι οἰκαδε.
ἔμι ἀγορεάσων { πάπυρον. / μίλαν χαρτικόν. / πέπερι. / ἄρτον πύρινον. }
Πῶ δῆτ' Ἰωάννης;
Ἐξῆλθε { ἔξω. / τῆς χολῆς. / πρὸς τὸ ἀποπατεῖν. }
Ἐξεπορεύετο τῶ διδασκαλείῳ, τῶ μαθεῖν ἕνεκα.
πόσα { ἠγόρασας } ταύτην / { ἐπρίω. } τὴν βίβλον;
Ἠγόραζον { τριῶν δηναρίων / τεσσάρων χρυσῶν / πέντε δραχμῶν } παρὰ βιβλιοπώλου.
ὀλίγα / πολλὰ } ἠγόρασας.
ἥδεως { πεπράκασι } ἄλλης / { πωλοῦσι } τιμῆς.

τοῦ

Data est nobis ludendi venia.

Ad quotam horam sumus jussi redire in scholam?

Ad horam { sextam. / septimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam. / primam. / secundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quò nunc vadis?

Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / Pennas. / panem triticeum; }

Ubi est Johannes.

Exivit { foras. / schola. / ad requisita naturæ. }

Egressus est è ludo literario, reddendæ urinæ causâ.

Quanti { mercatus es / emisti } hunc libellum?

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopola.

Parvo pretio / Nimio } emisti.

Nemo { divendit / vendit } alio pretio.

ΤΩΝ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑδείγματα.

Χρήσον μοι { πλεῦν γεφυρικόν. / ῥαφίδα σῶν νήματι. / τιλὼ βίβλον.

Ἐπορεῖν ἤδη ἐθέλω.

αὐτὸς νῶν ἐκείνῃ χρῶμαι.

Χρήσω, ἀλλ' ὅτι ταύτης τῆς ὁμολογίας, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ἐστίν.

Ἀλλὰ ἔχεις, ἀλλ' { ῥυπαίνῃς. / καταρυπαίνῃς.

ὁ διδάσκαλός σε ἐμὲ δεῖται σε πέμψαι αὐτῷ χρῆσθαι, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, καὶ διαθήκην ἐλλιπικλιῶ.

Θέλω χρῆσθαι ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσθαι.

Τὸ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζεσθαι.

Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαί } μοι { δώδεκα. / λύχνον. / χάρτου παπύρου.

Αἰτῶ παρ' ἄλλου τινός, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μέθεσις ἐπέχρη.

ἌΛΛΟΣ.

Πόσον ἐστὶν ἡ ὥρα; { πρώτη. / δευτέρα. / τρίτη. / τετάρτη. / πέμπτη.

Ἐπιπρέμπεται ἡ ὥρα ἕκτη.

COMMODANDI, Formulæ.

Commoda { pennam. / acum cum filo. / librum.

Carere nunc non possum.

Ipse eo nunc utor.

Commodabo, sed ea lege, ut salvum mihi restituas & maturè, ne ipse egeam, cum mihi utendum erit.

En habes, { commacules. / sed videne { labeculis aspergas.

Præceptor meus rogat, ut sibi mittas utendum in breve tempus Testamentum Græcum.

Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à præceptore pecuniam mutuari.

Mutuatus sum pecuniam ad emendas vestes.

Oro te ut mihi mutuo des { denarium. / candelam. / chartam papyri.

Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora? { prima. / secunda. / tertia. / quarta. / quinta.

Imminet hora decima.

Effluxit

ἐζερρύηκεν } ἡ ὥρα } ἐξέδυμη.
παρῆλθεν } ἡ ὥρα } ὀψέ.
οὐκ ἠείθμησα τὰς ὥρας.
τὸ ὡρολογῖον διαμαρτάνει.
διαμαρτάνεις τῦ ἀειθμεῖν.
τὸ κλέψαμμον ἴσασι.
κίνει τὸ κλέψαμμον.
ἐπανόρθω { τὴν ὑπόλυσιν / τὴν γραφὴν / τὴν στίχυς } μου.
Δέομαί σε ἀναμνῶσκειν τὴν γραφὴν τὴν ἐμὴν, ἐὰν σφάλμα τι ἴδῃς, αἰρεῖν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι ἢ διδάσκαλον.

Εὐδία ἤδη ἐστί.
Ὁ ἥλιος παρακαλεῖ πρὸς τὸ παίζειν.
Ἐξέλθωμεν παίζειν.
οὐκ ἔξεσι παίζειν ἄνευ ἐξουσίας.
χρὴ πέμπειν τινὰ ὃς τῆς τοῦ παίζειν ἐξουσίας ἡμῖν τυγχάνῃ.
Παρδιέδω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ἐστι καὶ τολμηρός.
ὑμεῖς πρὸς ταῦτην τὴν πρεσβείαν ἱκανώτερός ἐστι τοῦ Πέτρου.
Ἴθι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.
Παρδιέδω ὅστις βούλεται, ἐγὼ βούλομαι μᾶλλον ἀπρεπῆ σαι, ἢ αἰτῆσαι.
Παρδίε ὦ φίλτατε, πολλῆς χάριτος παρὰ πάντων ἡμῶν τεύξῃ.
Ἐπὶ τοσοῦτον αἰτεῖτε, χαείσομαι καὶ δώσω ὑμῖν τέρας.
χαῖρε κύριε διδάσκαλε.

χαῖ

Effluxit } hora { septima.
Præterlit } { octava.
Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Clepsammon subsistit.
Move clepsammon.
Emenda { epistolam meam.
scriptum meum.
versus meos.
Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRECEPTOREM Formulæ.

Nunc aer serenus est.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus lusum, vel ad ludendum.
Non licet ludere absque venia.
Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I Petre oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obsequar precibus vestris.
Salve Domine Præceptor.

Salve

χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.
οἱ μαθηταί σε αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σοῦ τοῦ παιζειν
ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀλλὰ ἀγελησδὸν ἐν τόπῳ τεταγμένῳ, καὶ
ἐν καιρῷ οἴκαδε ἀνελθέτωσαν.
Ἀμφὶ ὥραν πέμπτην ἐπανελθέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εὐφραινόμεθα, ἐτύγχανον ἐξουσίας, καίτοι δυσχερῶς
ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ὅτι, μήτε
ἁμαρτάνωμεν.
περὶ τὰς τῶν παιδιᾶς ἡμέρας ἐν τῷ πεδίῳ βαλλισόμεθα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΙΣ συμμαθηταῖς συλλαλεῖν.

Πόθεν ἔρχη οὕτω πρωΐ;
ἐκ τῶν κοιτῶνος ἡμῶν.
πότε ἀνέστης;
μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας ἕκτης.
τίς ἐξήγειρέ σε;
πατήρ. μήτηρ. ἀδελφός. ἀδελφή.
παρεκίνησας τὸν Θεόν;
παρεκάλεσα τὸν Θεόν;
ὅτε πρῶτον ἐκτείνω τὰς εἰκάς, καὶ ἐνίπτομαι τὰς
χεῖρας, καὶ τὸν ὄψιν, καὶ τὸ στόμα, παρακαλῶ-
μαι.
Πῶς παρακαλεῖς;
Κάμπτω τὰ γόνατα καὶ σταθεὶς τὰς χεῖρας, ἐκτείνω
τὸν δεκάλογον, καὶ σύμβολον ἀποστολικὸν, καὶ τὸν παρα-
καλῶ κυριακὴν, καὶ προσεύχομαι τὸν παρακαλῶ γνώ-
σιμον, μὴ τῆς εὐχαριστίας.
ποίᾳ ἀναλέκτῳ σῶθας παρακαλεῖς;

Τότε

Salve & tu Petre.

Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id constituto, & maturè se domum recipiant.

Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægrè. Sed interim cavendum est, ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONdiscipulis formulæ.

Unde venis tam manè?

Ex cubiculo nostro.

Quando surrexisti?

Paulo ante horam sextam.

Quis excitavit te?

Pater Mater. Frater. Soror.

Adorasti Deum?

Egisti Deo gratias?

Cum primum pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?

Flexis genibus & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.

Qua lingua soles precari?

Aliàs

Τότε μὲν τῇ παζικῇ, τότε δὲ τῇ ῥωμαικῇ, ἐνίοτε δὲ ἑλληνικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ καλῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ· φέντισον ὅπως τοῦτο τὸ ἔργον σὲ μέρος ὁ πάππος παραλείψῃ φεντίσω μὲν ἀκριβῶς, θεὸν δὲ λόγον, μεμνημένος τοῦ λόγου τοῦ χθὲς· χωρὶς ἐμοῦ ὁ δεσπότης ποιεῖν οὐδὲν. ἔτι καὶ, δεῖ πάντοτε παρεδρεύειν, καὶ μὴ ἐκκακεῖν τῇ παρδίᾳ; οἶκαδε πορεύομαι.

ἐκεῖ ἕτοιμος εἶ λόγον δοῦναι τῆς ἐκεῖ τὰ γράμματα ἀπεδῆς σου.

ἕτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

δὸς ἓν λόγον, καὶ θάρσει.

Τῇ ὥρᾳ { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἠκέσαμεν { Κικέρωνος. / Τερεντίου. / Ἰσοκράτους.

ἀκηκόαμεν ἐξηγηθῆναί τι ἐν τῇ ὁμιλίᾳ.

Τῇ ὥρᾳ ἐνάτῃ ἐσκήσαμεν τῇ γεωμετρικῇ δεκάμιν.

δὰ μνήμης φέρεις τὴν ἀνάγνωσιν;

μικρᾶς δεῖν· ὀλίγης δεῖν ὅλης.

ἆρ' ἔν ἐθέλεις, ὅπως ἀναλάβωμεν μετ' ἀλλήλων;

μάλιστα ἐθέλω.

ἀρχῆς ἕν. ποιῆς τὴν ἀρχήν.

ποιήσομαι ἀσφαλῶς, ἀλλὰ σὺ πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμαρτήσω.

ἥδη { ἅπαξ / δὶς / τρὶς / τετράκις / πεντάκις / ἑξάκις / ἑπτάκις / ὀκτάκις / ἐνεάκις / δεκάκις } ἡμαρτες.

Aliàs vernacula, aliàs Latina, nonnunquam etiam Græca.

Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.

Dabo operam ſedulo, Deo dante, memor dicti Chriſti; Sine me nihil poteſtis facere. Item, Oportet ſemper orare, & non defatigari.

Quo vadis? Domum eo.

Eſne paratus ad reddendam rationem ſtudiorum tuorum?

Paratus ſum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & ſis præſenti animo.

Hora { ſexta / ſeptima / octava } audivimus { Ciceronem. / Terentium. / Iſocratem. }

Audivimus aliquid explicari in epiſtolis.

Hora nona exercuimus ſtylum.

Tenes memoria prælectionem?

Propemodum. Ferè. Propè.

Viſne repetamus unà?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, ſed tu attentè auſculta ut corrigas, ſi quid peccavero.

Jam { ſemel / bis / ter / quater / quinquies / ſexies / ſepties / octies / novies / decies } erraſti.

Me

Ὦ τάλα, ἐγὼ ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.
Τὸ αὐτὸ κ᾽ ἐμοὶ εἴωθε συμβαίνειν, ὅτε ἡ μνήμη ἔχ-
ἄλις ἐστὶν εἰκέναι
μακάριος, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.
μέγα ὡς ἀληθῶς εὐεργέτημα.
ἀλλ᾽ ὁ χρόνος διέρχεται, ἄκυρε ἦν μοι νῦν. Ἀκόω, ἀνα-
χώρει.

Μαθητής.

εἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τὶς ἀναγκάζῃ
με ὑπισκέπτεσθαι { τὴν παρίδα, τὸν γονεῖς, τὸν συγγενεῖς, } ὁ ἵνα μοι συγ-χωρῇς δέομαί σε.

Διδάσκαλε εἰδέσιμε, ἐγὼ ἔτη τινὰ ὑπὸ τῇ ῥάβδῳ σε ἐν τοῖς γράμμασι διατρίψας, φιλικῶς καὶ πιστῶς ὑπὸ σε ἐδιδάχθην· νῦν καὶ τοῖς γονεῦσι, τοῖς φίλοις, τοῖς ὀπτῶσι ἀρέσκει, ἐμὲ ἐντεῦθεν εἰς ἀκαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν, ὅπως πλείω μανθάνειν, καὶ ὕστερον τῷ θεῷ ἐν κλήσει τινὶ καλῇ χρησιμώτερον δουλεύειν, καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελῆν δυναίμην. διὸ πολλὰ σοι ἔχαρίσεν, ἀντὶ πολλῶν εἰς με εὐεργεσιῶν σε, καὶ ἀπιέχνῦμαι μὴ μόνον ἐκείνων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύσειν, ἀλλὰ καὶ περὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι εὐχαρίστως φυχῇ καὶ γλώσσῃ ἐγκωμιάσαι μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένόν μοί ὅτι, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ δήλωσις τῆς σωφροσύνης καὶ εὐχαριστία σε, διὰ τούτῳ τῷ λόγῳ σε ὑπιδεικνύεις. εἶδε καὶ ἐν τούτῳ τῷ διεφθαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς ἤθεσι τῆς νεότητος τρόποις, πλείους τοιοῦτοι εἶεν, ἢ σιὼ ἐν τῷ μανθάνειν τὰ γράμματα, καὶ τῇ διοικῆσαι τοὺς τρόπους ἀπιδιὼ μιμήμενοι. Ἐγὼ δὲ μόνον ἀσμένως σοι τὴν ἀπελθεῖν

Me miſerum, putabam me præclare tenere.
Idem & mihi ſolet accidere, cum memoria non ſatis confirmata eſt.
Felix qui memoria bona præditus.
Magnum revera beneficium.
Sed tempus abit, audi igitur & nunc me, Audio, recita.

Diſcipulus.

Obſervande Ludimagiſter, neceſſitas quædam cogit me inviſere { patriam, parentes, cognatos, } { quod ut mihi per te liceat, oro. }

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis ſub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te inſtitutus ſum: Nunc vero parentibus, amicis, tutoribus meis viſum eſt, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo poſtea in functione aliqua honeſta utilius ſervire, & aliis hominibus prodeſſe poſſim. Quare tibi gratias ago maximas, pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non ſolum perpetuo meminiſſe, ſed etiam apud omnes bonos, grata mente & Lingua prædicare velle.

Ludimagiſter.

Grata mihi eſt, chariſſime adoleſcens, ſignificatio modeſtiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tua Oratione declaras. Utinam vero hoc corrupto ſeculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales eſſent, qui tuam diligentiam, in diſcendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego vero non ſolum libenter tibi abeundi

οὐς τ παῤῥησίαν δίδωμι, ἀλλὰ καὶ θεὸν αὐτῶ, ὕστε-
ρον σε κυβερνῆται καὶ εὐθυμοῦντα, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἤρξω
οὕτω καὶ ποιῶν διατελέσῃς, μὴδὲ σεαυτὸν τοῖς πᾶσι φαύλως
ἀνθρώποις, πολλῶν μὲν πανταχῆ ὄντων, παρρησίᾳ
καὶ ὁμιλίᾳ διαφθαρῆναι ἐάσῃς, ἵνα μικρῶ ὕστερον τῆ μὲν
ἐκκλησίᾳ, καὶ τῆ πολιτείᾳ ὠφελεία, τῆ δὲ παῤῥησίᾳ καὶ
τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς δὲ γονεῦσιν ἡδονὴ καὶ παραμυθία
ὧν τυγχάνῃς.

Ὕπαγε οὐκ οἶδα ὅπου.

ΑΛΛΟΣ.

Τί πρά-
τεις;
ἔμαι.
οὐδὲν πράττω.

Ὁρῶ· ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματά σου;

Οὐχ ἅλις εὐδαιμόνως· κάκιστα ἔχει.

Ἴσως σοι πρὸς ἀπραξίαν ἀσχολοῦμαι ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον καὶ σχολάζοντι. ἥδη γὰρ ἔλαβέ με τῆς σχολῆς κόρος
καὶ συνομιλίας ἐπεθύμησα.

Ἴσως
ἐμποδίζω
παρέχω
τὰ πράγματά σου.

Μᾶλλον καὶ τῆς σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

σύγγνωθι οὐκ ἐν καιρῶ σοι ἐπέτυχον.

ἐν αὐτῶ τῶ καιρῶ προσέρχῃ.

ἡ ἄφιξίς σου πάνυ μοι ἡδεῖα ἦν.

ἴσως ἀπραξίαν τινὰ μὴ ἀλλήλων πράττετε, ὃ μὲν ἐγὼ
δὲ βουλόμενος ἐμποδίζειν.

ἀλλὰ πρεῖς σε ἐποιήσατο τοὺς λόγους.

Ῥᾳδίως πείθω, καὶ γάρ μοι δεῦρο βαδίζοντι ὡς
Καλλόνης ἤντησε τὸ πρῶτον.

πότερον; τὸ δεξιὸν. ἀρ' ἔσχάζομαι, οὐδὲν καλὸν
πρεῖς μου ἠρημωμένον ἔχῃ).

μᾶλλον καὶ πάντα κάλλιστα.

ἀλλὰ τί τοῦτο ἴδω;

φα

in patriam veniam do, ſed etiam DEUM oro, u deinceps te regat & gubernet, ut ſicut pulchrè incepiſti, ita peragas, nec te prævorum hominum, quorum ubique magna copia eſt, exemplis & ſodalitio corrumpi ſinas, ut paulo poſt Eccleſiæ & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & ſolatio eſſe poſſis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago.

Video. Sed quomodo ſe habent res tuæ?

Non ſatis feliciter. Peſſimè habent.

Fortaſſis te occupatum ſeriis negotiis interpello.

Imò maximè vacuum. Jam enim me cœperat otii tædium, & congerronem deſiderabam.

Fortaſſis { interturbo / impedio } tua negotia.

Imo tædium otii diſcutis.

Da veniam, ſi te parum in tempore interpellarim.

Imo in ipſo tempore advenis.

Adventus tuus eſt mihi vehementer gratus.

Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui ego nolim eſſe impedimento.

Imo de te locuti ſumus.

Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.

Ultra? Siniſtra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuiſſe dictum.

Imo nihil non honorificum.

Sed quid eſt bonæ rei?

φασί σε κωμηγέτην γεγυμνέναι.
καὶ ἤδη ἐντὸς δικτύων μέ ὄζειν ἡ λεία, καὶ ἐθήρευον.
Τίς ἄρα.
χαρίεσσα κόρη, καὶ μεταύειον γαμήσω. δὸ δέομαι ὑμᾶς τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μοι κοσμῆσαι.
Τίς δὲ ὄζει νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τῶ ἡμετέρω ἐκκλησιαστῶ θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· ἐ μόνον γὸ καλή ὄζειν ἀλλὰ καὶ εὖ τεθραμμένη, καὶ πρὸς τὸ οἰκουρῆσαι ἄριστα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

Ὦ παιδάριον, ἐδεὶς ἐκπορεύεται;
ὦῦ οἶμαι διαῤῥήξει τὴν θύραν. εἰκὸς οἰκετίόν τινα εἶναι.
ὦ φίλε τί νομίζεις φίλε Πέτρε.
ἐμαυτόν.
Σὺ δέπτε πρᾶγμα ἐ πολλῶ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.
Καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
πισθῶ αὐτὸν πλείω εἰς σε δαπανῆσαι, ἢ κτῆσιν τινὰ ἀξίαν.
Ἀλλ' ἐχὶ Ἰωάννης οἶκοι ὄζει;
ἐκ ἀκριβῶ· οἶδα, ἀλλὰ εἰμὶ βλεφόμενος.
ἢ μᾶλλον, ἴσθι σὺ } οἶκοι ὄζί.
ἐρωτήσων, εἰ } ἐθέλει ἤδη οἶκοι εἶναι.
ὦ Πέτρε, οἶκοι εἶ; ἐκ εἰμὶ.
Ἀναίσχυντε, ἐχὶ ἀκούω σε λαλοῦντα;
Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερος, νεωσὶ γὸ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ἐπίσασαί, σε οἶκοι ἐκ εἶναι, καὶ σὺ ἐ πισθεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὸ ἴσῳ ὀφείλεις.
ἀλλὰ σὺ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
διὰ τί;

ὅτι

Aiunt te venatorem factum esse.
Imo jam intra cassès meos est præda, quam venabar.
Quænam?
Lepida puella, quam perinde ducturus sum Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestetis
Quænam est sponsa?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac merito tibi gratulamur; nam non solum pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers mi Petre?
Meipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te feciſſe, quàm pro dignitate.
Sed estne Johannes domi?
Non certo scio. Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse.
Heus Petre, num es domi? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem?
Imo tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita?

φασί σε κωμῳδεῖν γεγραμμένον.
καὶ ἤδη ἐντὸς δικτύων μέ ὄζειν ἡ λεία, ὦ ἐδήδοκον.
Τίς ἄρα.
χαρίεσσα κόρη, ὦ μεταύριον γαμήσω. δὸ δέομαι ὑμᾶς τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μὴ κοσμῆσαι.
Τίς δέ ὅτι νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τῶ ἡμετέρω ἐκκλησιάρχου θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· ἐ μόνον γὸ καλή ὅτιν ἀλλὰ καὶ εὖ τεθραμμένη, καὶ πρὸς τὸ οἰκοδεσπότις ἄριστα πεπαιδαγμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

ὦ παιδάριον, ἐδεὶς ἐκπορεύεται;
ἐγὼ οἶμαι διαρρήξει τὴν θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα εἶναι).
ὦ φίλε. τί κομίζεις φίλε Πέτρε.
ἐμαυτόν.
Σὺ δέπτε πρᾶγμα ἐ πολλῶ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.
Καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
πισδῶ αὐτὸν πλείω εἶς σε δαπανῆσαι, ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν.
Ἀλλ' ἐ κατὰ Ἰωάννης οἶκοι ὄζι;
ἐκ ἀκριβῶς· οἶδα, ἀλλὰ εἰμὶ βλεφόμενος.
ἢ μᾶλλον, ἴδι σὺ } οἶκοι ὄζι.
ἐρωτήσων, εἰ } ἐθέλει ἤδη οἶκοι εἶναι).
ὦ Πέτρε, οἶκοι εἶ; ἐκ εἰμὶ.
Ἀναίσχυντε, ἐ κατὰ ἀκούω σε λαλοῦντα;
Μᾶλλον κὴ σὺ ἀναισχυντότερος, νεωστὶ γὸ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ἐπίστευσά, σε οἶκοι ἐκ εἶναι), κὴ σὺ ἐ πισδεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὸ ἴσῳ ὀφείλεις.
ἀλλὰ σὺ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
διὰ τί;

ὅτι

Aiunt te venatorem factum esse.
Imo jam intra casses meos est præda, quam venabar.
Quænam?
Lepida puella, quam perinde ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestetis.
Quænam est sponsa?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac merito tibi gratulamur; nam non solum pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers mi Petre?
Meipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te feciſſe, quàm pro dignitate.
Sed estne Johannes domi?
Non certo scio. Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse.
Heus Petre, num es domi? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem?
Imo tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita?

ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἶκοι καθέζῃ, καὶ μηδαμοῦ ἔρπεις.

Ἔστι μοί, ὁ θεάτλιε οἶκος, ἔξω τῆς οἰκίας οὐδὲν μοι ἔστι θεώρημα, καὶ εἴ τι ἄν εἴη, ὅμως αὐτὴ αὐτὸ ἐμὲ ἡμέρας τινὰς τοῦ δήμου ἂν ἀπείργοι.

ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι οὗδιϑ ὁ ἐραστός ἐστι, καὶ παρακαλεῖ ὅπῃ τὸ θέατρον.

Εἰ θεάτρου σοι ἀρέσκει οὐκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως παρακαθίζεις τοῖς βιβλίοις.

Ἀμείνω σοῦδὲν ἐκτήκη σεαυτόν

Ἐθέλω σοῦδὲν ἐκτήκεσϑ μᾶλλον, ἢ τῷ ἔρωτι.

οὐχὶ σοῦτ' ὁ θέατός σοι ἡδὺς ἐγγύϑεν,

ἐγὼ μὲ καϑ' ὑπερβολὴν αὐτῷ ἥδομαι.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Εὐχομαί σοι πολλὰ εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι διπλοῦν οὖχομαι πᾶν ὅ, τι ἔστιν ἐμοί.

Τί θεάτλιε; συνομιλέω.

Τί; συνομιλεῖς μόνϑ;

Ναὶ, ἡδίστῳ συνομίλῳ συνομιλῶν τυγχάνω.

Τίνι;

τῷ { ἀγίῳ Παύλῳ.
{ Κικέρωνι.

τοῦτο μὲ πολλάκις θεάτλιες.

ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἡδύ.

Σὺ μὲν διαλείπλως } ἐν τοῖς γράμμα-
Σὺ μὲ νύκτας καὶ ἡμέρας } σι διατρίβεις.

οὐκ ἔστιν ὑδεὶς τῆδ' γραμμάτων κορεός.

ἀληθὲς μέν, ἀλλὰ μεῖζον ὅπῃ πᾶσιν ἄριστον.

οὐδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπλον ὄν.

χᾖ τὸ ἐναντίον σοι ποιεῖς.

καταγελᾷς μου, ὡς εἴωθας.

αὐτὰ

Quia perpetuo domi ſedes, nec uſquam prorepis.
Eſt quod agam domi, foris nihil mihi eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.
Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.
Si prodeambulare lubet, non recuſo.
Nimium aſſides libris.
Immodico ſtudio te maceras.
Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.
Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?
Ego quidem vehementer ea delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.
Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi.
Quid agis? Confabulor.
Quid? Confabulare ſolus?
Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.
Quo?
Cum { Divo Paulo. / Cicerone.
Iſtud quidem ſæpè facis.
Sed varietas grata eſt.
Tu perpetuo } literis.
Tu noctes & dies } incumbis.
Nulla eſt literarum ſatietas.
Verum eſt; ſed modus in omnibus optimus.
Nihil ſuave, quod perpetuum.
Tuo more facis.
Rides me, ut ſoles.

αὐτὰ αἱ βίβλοι κονιορτῷ κεκαλυμμέναι ὑπτυρῶσι ἐμοῦ } ἐν γράμμασι διαβιβλῷ. περὶ τὰ γράμματα ἀπροθύμως.

μὴ ἀπροθύμως } λαλῶ.
ἀπροθύμῃ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΤΕΙΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΡΗΣΘΑΙ.

Δέομαί σε, τοῦτο τὸ πρᾶγμά σοι μέλειν.
ἀξιῶ σε ὡς δυνάμει μάλιστα τοῦτο τὸ πρᾶγμα θεραπεύειν.
εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ἐπιτελέσεις πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς.
ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὴ ὡς ὅτι τάχιστα.
Τὸ ἐνδὲν ἐ δυνάμει κατεργάζεσθαι, τοῦτο ἀπειρήσομαι, ἐμοὶ ἐδὲ πίστιν ἐδὲ ἀπροθυμίαν ἀπολείψειν.
Τῷ λόγῳ ἐδὲν ἀπειρήσομαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπεράσομαι πᾶν ὅ, τι ἂν δοκῇ φίλοις γνησίοις, καὶ παντὶ θυμῷ εὐνόῳ.

διὰ τί οὐκ ἐπισκέπτῃ;
διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ἐπισκέπτῃ;
Τί σωιέβη, ὅτι πολλὴ ἤδη χρόνος ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες.
Τί διεκώλυσέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον πρὸς ἡμᾶς παραγενέσθαι.

οὐκ ἐξῆλθον.
οὐκ ἐξῆλθον διὰ ἀσχολίας.
οὐκ ὑπῆρξέ μοι σχολή.
Ἐβουλήθην μέν, ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν οὐκ εἴασαν ἀπαλλάξασθαί σε.
Δέομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σοῦ, ἀλλὰ ταύτην τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipſi libri pulvere obducti teſtantur { meam in ſtudiis diligentiam. / de mea in ſtudiis diligentia.

Serio / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLICENDI formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.

Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ ſit.

Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.

Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem.

Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum.

Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo quicquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tamdiu nos non inviſis?

Quid accidit, quod tam longo tempore ad nos non acceſſeris?

Quid obſtitit, quo minus jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.

Non fuit mihi otium.

Volui equidem, ſed non data eſt mihi facultas.

Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur, ut te ſalutarem.

Accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris.

Excu-

ἡ ἀπολογία σοῦ δικαιοτέρα ὄζειν ἢ βελοίμην ἄν, καὶ γὰρ ἡ νόσος αἰτία ἐγένετο.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τὴν ἀπολογίαν σου, ἐὰν τὸ παραλειμμένον συνηθοῦς ὁμιλίας ἀναπληρώσῃς.

Τὸ συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον τῆς δόξης.

πλέον καὶ ἐτύγχανον ἢ ἂν ἐτόλμησα εὐχεσθαι.

πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι καὶ ἔχω καὶ ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ, μεγίστην.

Ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σοῦ ἴσην ἔχειν χάριν μόνος δύναμαι, ἀποδοῦναι δ' οὐδαμῶς.

Ὅτι τὸ ἐμὸν πρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάριν ἔχω.

Πασῶν ὧν εὐεργεσιῶν, ἃς μοι πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

Ὑπόκρισις.

Μείζων ὄζειν ἡ φιλία ἡμῶν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοὶ, ἢ ἐγὼ σοί τινων εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.

Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.

Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ἀπαρχὴν εὐεργεσίαν μου, χρῶ πλεονάκις.

Ἄλλος.

Ἀρίστησες } σήμερον οἴκοι;
Δεῖπνήσεις }

Excusatio tua justior est, quàm vellem, siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod neglectum est, crebris alloquiis compenses.

Successus.

Res successit opinione melius.

Plus impetravi, quàm ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo & habiturus sum, quoad vivam maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum referre nequaquam.

Quod meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè gravissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie domi?
Cœnabis }

Oportet

δεῖ με { πενθερᾷ / πενθερᾷ / γαμβρῷ / κηδεστῇ / ὑπατῷ } συναειςᾶν. σωδειπνεῖν.

ὡς τάχιστα ἄνει- { ἄειςον / δεῖπνον } καλέω.
ον ἔν σε ὀλί { δεῖπνον }
δέομαί σε ἄνειςον { ἀειςᾶν. / μετ' ἐμοῦ { δειπνεῖν.
Δέδια μὴ ἅ δυώμαι.
ὡς ἃ δυάμαι, δέδοικα.
ἐλεύσομαι, οὐ ξέσαι.
ἀλλὰ δέδια, μὴ οὐκ οἷός τ' εἰμί.
διὰ τί; τίνος ἕνεκα;
διὰ τίνα αἰτίαν;
τί κωλύει σε ἐλθεῖν;
Τότε μὲ ἐμοὶ οἶκοι μένετέον ὄζι.
ἄνειον μοι ἐξελθεῖν οὐκ ἐξέσαι.
αὐτὸς μὲ { σωαείςας / τότε { σωδείπνους } τινὰς ἀναμένω.
ἃ δυάμαι ὑπιχνεῖσθαι.
οὐχ οἷός τ' εἰμὶ ἐπαγγέλλεσθαι.
ἐλεύσομαι, ὅταν ἑκατέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εἶναι ἁρμοσόν.
Ἀλλὰ ἐγώ σε κατέχω, ἄλλοσε ἴωσι πορευσόμενον.
μᾶλλον οὐ ἐγώ σε, οἶμαι.
ἀλλὰ ἄνειον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.
ἄνειον πλείω φλυαρήσομεν.
ἐν τῷ μεταξὺ χερόνω ἐρρῶσο.
ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

ΠΑΡΑ-

Oportet me apud { ſocerum, ſocrum, generum, affinem, conſulem } { prandere. cœnare.

In craſtinum igitur te ad { prandium, cœnam } voco.

Oro te ut cras mecum { prandeas. cœnes.

Timeo ne non poſſim.

Ut poſſim metuo.

Veniam ſi quidem licebit.

Sed metuo, ne non queam.

Quare? Cur?

Propter quam cauſſam?

Quid obſtat, quo minus poſſis venire?

Tunc quidem mihi domi manendum eſt.

Cras mihi exire non licebit.

Ipſe tunc { compranſores, concœnatores } { aliquot expecto.

Non poſſum polliceri.

Nequeo promittere.

Veniam, ubi utrique noſtrum videbitur eſſe commodiſſimum.

Sed ego te detineo, aliò fortaſſis iturum.

Imo ego te opinor.

Sed cras latius confabulabimur.

Craſtino die plura nugabimur.

Interim cura, ut valeas.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τῆς ἐπανόδου ἕνεκα.

Ματθαῖος καὶ Λευκᾶς.

Μ. συγχαίρω σοι { εἰς πατρίδα ἀναστρέψαντι. / τῆς ἐπανόδου εἰς πατρίδα.

Λ. καὶ ἐγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. ἀνέστρεψας ἡμῖν πότερον καὶ μακρότερον ἢ ἐτύχανες ὤν.

ἀπῆλθες { ἀπώλων, / ἀζωώτερος } ἐπανῆλθες { σωτηρίας. / μακροπώλων. / εὐζωώτερος.

Λ. βελοίμην ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σοφώτερος καὶ ἐλλογιμώτερος.

Μ. συγχαίρω καὶ σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ὅτι ζωὸς καὶ εὑρωστος ἡμῖν ἀπεδόθης.

Λ. ἐγὼ ἐναλλὰξ ἥδομαι, ὅτι σῶος ὢν ὑμᾶς σώους εὗρον.

Ὅτι σε ὑγιαίνοντα εὗρον, χαίρω καλλόντως.

Μ. τί σημαίνει ἐκείνη ἡ ὠχρότης, τί ἰσχνότης; τί αἱ ἐν πῇ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. ποίη ἡ τύχη, τοιαύτη ὄζει, καὶ ἡ τοῦ σώματος ἕξις.

Μ. ἀρά γε κακῶς πράττεις;
ἀρά γε σοι ἀηδές τι συνέβη;

Λ. καὶ ὑπὲρ ἀηδέναι χρόνον ἡ τύχη φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμοί, ὅμως ἀηδέποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἠντιώθη.

Μ. συναλγῶ σοι.
λυποῦμαι διὰ τὴν συμφοράν σου.
ἀλλὰ τί τοῦτο τὸ κακὸν ὄζει;

Λ. πάντα

FORMULÆ GRATULANDI de reditu.

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverſo. / de reditu in patriam.

L. Et ego tibi ſuperſtiti, Matthæe.

M. Rediiſti nobis obeſior & procerior ſolito.

Abiiſti { ſine barba, / imberbis, } rediiſti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchra barba præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi & nobis, quod vivus & valens nobis reſtitutus ſis.

L. Ego viciſſim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim.

Quod te ſalvum repererim, vehementer gaudeo.

M. Quid ſibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?

L. Qualis fortuna, talis eſt & corporis habitus.

M Nunquid malè tecum agitur?
Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?

L. Etſi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quam nunc adverſata eſt.

M. Doleo vicem tuam.
Dolet mihi calamitas tua.
Sed quid iſtud mali eſt?

L. Univerſæ

Λ. πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησα.
Μ. πῶς, ὦ φίλτατε;
Λ. ἐν τῇ θαλάττῃ Βαλτικῇ, ἐκ Κιμβρίας εἰς Γερμανίαν πλέων.
Μ. ὑπὸ ἀδήλου ἦν, ὅτι ἀδιαλείπτως περισχύει.
Λ. ὑδέποτε παυσαίοτερον.
Μ. ὁμολογεῖς τοιαῦτ' ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, ὁ μὴ εἰδὼς προσδόκει, μαθέτω πλεῖν.
Λ. ὁμολογῶ, καὶ γὰρ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.
Μ. καλῶς ἔχει, ὅτι αὐτός ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας. βέλτιόν ὄζει τὰ χρήματα, ἢ τῷ ζωῷ ναυαγῆσαι. ὁρᾷς ἐν τῷ παιδείαν, καὶ τῷ ἀρετῷ ἀσφαλέστατον πλοῦτον εἶναι, ἣν μηδὲ ἁρπαγῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνοντα ἢ βασάζοντα.
Μ. καλῶς σὺ μοὶ φιλοσοφεῖς. ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυπέομαι.

Ἀπάζεσθαι δ' ἑτέρους.

ἀπάζω τοὺς γονεῖς μου.

ἀπάζω τὸν { ὕπαιον, ποιμένα, πενθερὸν, κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.

ποῦ βαδίζεις Νικόλεως;
ἰδοὺ τῆς παῤῥησίας.
σπεῦδε πρὸς ὀλίγον, ἔστιν ὃ σοι ἐπιτάξω.
ἀλλὰ περιμένω καὶ ἁρμόττον φορτίον.
καὶ ὑπομένω σοι μέγα βάρος.
τί δὴ τοῦτο ὄζει;
ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ροστοχικῇ, παρ' ἐμοῦ φιλικῶς ἀπάσῃ.
εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ὑπιτίθης, πλοῦ ἀσπασμοῦ, ῥᾳδίως διακομίσω.
ἐγὼ δὴ ἵνα μὴ ἀμοιβὴ τοῦτο ποιῇς, εὔχομαί σοι χειρὸν τῆς ὁδοῦ σὺ σωμακόλυθον εἶναι.

ὅ, τι

L. Univerſæ pecuniæ naufragium feci.
M. Ubinam chariſſime?
L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur eſt, quin diligenter oraveris?
L. Nunquam diligentius.
M. Fateris igitur verum eſſe quod dicitur; Qui neſcit orare, diſcat navigare?
L. Fateor, nam re ipſa expertus ſum.
M. Benè habet, quòd ipſe nobis vivus enatasti. Melius eſt pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere. Vides igitur doctrinam & virtutem tutiſſimas divitias eſſe, quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.
L. Pulchrè tu quidem Philoſopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.
Saluta { Conſulem / Paſtorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.
Quo vadis Nicholae?
Rectà in patriam.
Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit ſarcina.
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei eſt?
Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Roſtochiana, amanter ſalutes.
Si nihil aliud ſarcinæ imponis præter ſalutationes, facilè perferam.
Ego autem, ne gratis iſtud facias, precor, ut Chriſtus tibi comes itineris ſit.

ὅ, τι σὺ ἔυχῃ, γένοιτο.
Χειρὸν δὲ ἔχων σώματος, καὶ πάντων κινδύνων ἐξ-
αρκέντως τετύχισμαι, οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεώργιος. Λυκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. εἰσέρχου τὸ πρόσωπον. Γ. διά τι ἀμᾶλλον τὸ ἕτερον κελεύεις; ἀρά γε νομίζεις με εὖ ἰατρόν; ἀκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις, καὶ γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μαρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. τὸ σῶμα μὲν εὖ ἔχει ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. ἀ μὲν ὑγιαίνει, ὁ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. ἔτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ καρδία ἀθενεῖ. Γ. ῥᾳδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ἡ μητήρ. πᾶς ἔχουσας ἕως ἄρτι; Λ. ποικίλως, ὡς τὰ πολλὰ ἀνθρώπων ἔχει. Γ. ἀχὶ ἀεὶ εἶχες καλῶς; Λ. κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ, ἐγὼ Θεοῦ δίδοντος διὰ παντὸς ἀεὶ τὸ χρόνου ἐῤῥωμένος ἔτυχον ὤν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνειν μοι ὑγιαίνειν. Γ. δότω Θεὸς τοῦτο εὖ σωσεχὲς καὶ ἴλιον, ἥδομαι τοῦτο πυνθάνομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. χαίειν ἔχω τῷ Θεῷ. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δυνάμαι μάλιστα. ἀλλ' ἄδειν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι σωτήριόν ἐστιν; Λ. ἄδειν, πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τὸ ὑμετέρας οὐκ ἐξὴν ἀπολαύειν.

Ἀῤῥώστως ἔχειν.

Γ. μῶν ἐῤῥωμένος εἶ; Λ. βιωλοίμην ἄν. οὐκ ἐῤῥωμένος εἰμὶ κατὰ πάντα, ὁπωσοῦν ἔχω τὸ σῶμα. οὐκ εὖ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἴωθα. διάκειμαι κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ. ἑτέρως ἢ βιωλοίμην ἄν. ἔτω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν, οἷς πρὸς τοὺς ἰατροὺς πρᾶγμα ἔστι.

Γ. μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius. *Lucas.*

G. Vales ne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipsa loquitur te bellè valere, sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet, qui ista parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facilè isti morbo medebitur mater. Ut valuisti huc usque? *L.* Variè, uti sunt res mortalium. *G.* Fuistine semper prospera valetudine? *L.* Prosperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuo belliſſime valui. Hactenus bona valetudine fui. *G.* Faxit Deus ut istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas possum maximas. Sed nihil interim tibi molestiæ fuit? *L.* Nihil, nisi quod vestra consuetudine frui non licuit.

Male valere.

G. Rectene vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quam vellem valeo. Ut solent, quibus cum medicis res est.

Γ. μὴ γένοιτο, ἀνδρὸς τι λέγεις. πρέπει σοὶ θαρσεῖν. χρή σε ἀνδρικῶς διακεῖσθαι. μεγαλοψύχως σε χρὴ τῆς νόσου ἔχειν δεῖ. πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυσχερείᾳ ψυχὴ ἀγαθή. τινὶ νόσῳ ἐλήφθης; τίς νόσος κατέλαβέ σε; ποίῳ νοσήματι προσέπεσες; ποίαν νόσον ἀνέτρεψας; Λ. οὐκ οἶδα, οὐδὲ διὰ τοῦτο νοσῶ ἀσφαλέστερον, Γ. ἀληθεύεις. ὀρθῶς λέγεις. πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὑγιείαν δεῖ, τὸ τὴν νόσον γνῶναι, ὑφ' ἧντινι συνεβλήθησας ἰατρῷ; Λ. πολλοῖς μὲν. Γ. τί ὑποκείνονται; Λ. ὁ μὲν ἀρνεῖται, ὁ δὲ λέγει, ὁ δὲ βελτίονας δεῖν οἴεται. ἐν δὲ τῷ με ταλαίπωρον εἶναι ὁμονοοῦσι. Γ. πόσου χρόνου δεῖται, ἐξ οὗ πονηρῶς ἔχεις; πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. ὀκτὼ ἡμέρας μικρῷ δεῖν, ὅλως δὲ μὴν μὴν δεῖ. τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μὴν ἂς ὅλως ἀῤῥωστῶ. δέκατον μὴν τοῦτον κάμνω, ὅλον ἤδη ἔτος ἀῤῥωστῶ. Γ. περιττόν οἶμαι ἐγὼ, τὴν νόσον ὑπὸ γῆν εἶναι οἰκείαν. μὴ ὕδρωψ δεῖ; Λ. ἀρνοῦμαι. Γ. μὴ δυσεντερεία; Λ. οὐκ οἶμαι. Γ. μὴ πυρετός; Λ. πῖς δίω εἶναι. Γ. ποῖος δεῖ πυρετός; πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινὸς, ἢ τριταῖος, ἢ τεταρταῖος; Λ. νομίζω νέον εἶναι πυρετὸν εἶδος, ὡς ἐν τῷ νυνὶ πολλοὶ νέοι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἄγνωστοι. Γ. ἀλλ' ἄλλοις ὧν ἦν παλαιῶν. Λ. ἔτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἁμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. πόσῃ ἡμέρᾳ ἀναβέβηκε τὸ ἄλγημα; Λ. πόσῃ ἡμέρᾳ λέγεις; μᾶλλον δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πλεοναχὶς ἢ ἔυειπεῖν. Γ. ὦ τῶν κακῶν βλαυκτῶν, πόθεν ἐπεσπάσατο τὸ νόσημα, πόθεν νομίζεις τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι; Λ. οὐκ οἶμαι. Γ. ἀλλ' οὐκ εἰκὸς τοσοῦτον εἶναι δεισιδαίμονα, ὥστε νησείᾳ σεαυτὸν ἀποζύγειν. Λ. οὐκ ἐν εὐσεβείᾳ, ἀλλὰ ἀπορίᾳ. ἐγὼ γὰρ ἐβουλήθην βοηθεῖν. οὐκ ψύχους φεύγων οἶμαι. οὐκ μέλαν ὠμὸν τὴν τῶν οἰσοφάγων ὠμότητα ὑπάρχειν ἡγοῦμαι. Γ. φυλάττου μὴ ἐξ ἀμέλειας καὶ ἀκαιρίας περὶ τὰ κάμματα ἀπαθὴς τοῦτο τὸ κακὸν ὑπάσασης, ἢ οὐκ ποτὲ ἀμέλειας, ἢ οὐ μέθης· ἀλλὰ διὰ τί ἐπεκαλεῖς ἰατρόν τινα;

Λ. Οὐδὲ

G. Avertat Deus, rem mihi peracerbam narras. Bono ſis animo oportet. Virum te præſtes oportet. Forti infractoque animo contra morbum eſto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? *L.* Neſcio, & ideo laboro periculoſius. *G.* Verum dicis. Rectè dicis. Primus n. ad ſanitatem gradus eſt noviſſe morbum. Nullumne conſuluiſti medicum? *L.* Multos equidem. *G.* Quid reſpondent? *L.* Alius negat, alius deliberandum cenſet. In hoc conſentiunt omnes, me miſerum eſſe. *G.* Quantum temporis eſt, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? *L.* Octo dies. Fermè integer jam menſis eſt. Tres, quatuor, aut quinque integros menſes malè habeo. Decimum jam menſem laboro. Integrum jam annum ægroto. *G.* Adnitendum cenſeo, ne morbus fiet familiaris. Num eſt hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dyſenteria? *L.* Non arbitror. *G.* Num febris? *L.* Credo eſſe. *G.* Qualiſnam eſt febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quaterna? *L.* Opinor novam eſſe febris ſpeciem, ut nunc novi ſubinde morbi exoriuntur antehac incogniti. *G.* At plus ſatis erat veterum. *L.* Ita eſt viſum Deo nova peccata novis morbis punienti. *G.* Quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die narras? Imo quotidie, ſæpiùs quàm Euripus. *G.* O malum abominandum! Unde contraxiſti morbum? Unde ſuſpicaris hoc eſſe collectum mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non ſoles uſque adeò eſſe ſuperſtitioſus, ut te jejunio maceres. *L.* Non erat religio, ſed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror: E crudis malis contracta eſt ſtomachi cruditas. *G.* Vide ne ex immodico, aut intempeſtivo ſtudio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accerſis medicum?

Α. Νῦν μὴ θᾶττον τιὼ νόσον αὐξάνῃ ἡ θεραπεία. φοβοῦμαι μὴ αντ' φαρμάκου τοξικὸν δῶ. Γ. δεῖ γάρ ἐλέους τινὰ, ᾧ ἀδεὼς πιστεύοις ἄν. Λ. οὐκ χρὴ θανεῖν, βέλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελευτᾶν, ἢ τοσούτοις φαρμάκοις ἐκβυχωθεὶς. Γ. φρόνησον ἕν, ὅπως αὐτὸς σεαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. εἰ ἀνδρεῖ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, εὔχομαί σοι τὸν Θεὸν ἐν ἰατροῦ μορφῇ εἶναι. εἶσιν οἱ ἐνδυσάμενοι ἐσθῆτα μοναχοῦ, ἀνερράθησαν Λ. τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λεοντιῶ ἐνεδεδυμένοι ἄν ἦεν. ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει. Γ. πίστευσον ἕν, ἵνα ἀναβιώσῃς ἄλλοι τινὲς ἀπηλλάχθησαν τὸ νόσου, ποιησάμενοί τινι τὴν ἀγίων ἐποχέσεις. Λ. ἀλλὰ μοὶ δεῖ μοι πρὸς τοὺς ἁγίους συμβόλαιον. Γ. τοιγαροῦν σὺ τὸν Χριστὸν, ᾧ μὲ πιστεύεις, αἴτει τ' ὑγιείας χάριν. Λ. ἀλλ' οὐκ οἶδα, εἰ χάριος δεῖ. Γ. πῶς οὐχὶ χάριος δεῖ, τῆς νόσου ἀπαλλαγῆναι; Δ. ἐπίσταμαι τελευτᾶν βέλτιόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ τῷ Χριστῷ μηδὲν δέομαι πλὴν ὅ, τιἂν ἄριστον ἦ. εὐσεβῶς σὺ μὴν φιλοσοφεῖς. ὅτε μὲν γὰρ αὐτῷμὴν τὸν Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τοῦτον τὸν βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσθῆναι δεῖ τὸ, Κύριε ἐὰν θέλῃς. Πνευματικὰ δὲ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ, ἀνεὺ ὁμολογίας τοῦ Θεοῦ εὐχὰς πρέπει. ἀλλὰ ἔρρωσο, ὦ φίλε Λῦκα. Λ. ἔρρωσο εἰς τιὼ ἄριστον καὶ ὦ φίλτατε Γεώργιε.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐγλύστό σοι αὕτη ἡ ὁδοιπορία εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος; Λ. ἐγλύστο μετρίως, πλὴν ὅτι ἐνδεὴς τόπος ἀκινδύνως ἔχει διὰ τοὺς λῃστάς. Γ. πεζὸς κῆς, ἢ ἱππεύς; Λ. τὰ μὲν πεζῇ πορεία, τὰ καὶ ἁμάξῃ, τὰ καὶ ἵππῳ, τὰ δὲ νηΐ. Γ. πῶς ἔχει τὰ νῦν ἐν Γαλλίᾳ Βελγικῇ; Λ. σπασπικῶς. πολλαὶ μὲν ἐκεῖ πολέμων ἀπειλαὶ εἰσι. Γ. ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει; Λ. εὖ, καλῶς, κάλλιστα. Γ. οὐχὶ καλῶς πεφάτσεις; Λ. κάλλιστα

L. Timeo ne citiùs morbum augeat, quàm curet? Metuo ne pro remedio venenum det. *G.* Deligendus eſt igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum eſt, malo ſemel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipſe tibi ſis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut ſit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veſte monachi convaluerunt. *L.* Idem fortaſſe eveniſſet, ſi leonis pelle tecti fuiſſent. Verùm iſta diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut reviviſcas. Alii morbo levati ſunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non paciſcor. *G.* Proinde tu à Chriſto, cui fidis, pete ſanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium ſit, neſcio. *G.* An non beneficium eſt, liberari morbo? *L.* Nonnunquam mori felicius eſt. Ego autem à Chriſto nihil peto, niſi quod optimum ſit, *G.* Piè tu quidem philoſopharis. Cum enim petimus à Deo bona ad hanc vitam neceſſaria, ſemper addendum eſt, Domine ſi tu vis. Spiritualia autem & æterna bona ſine ulla conditione à Deo petenda ſunt. Sed vale mi Luca. *L.* Vale in craſtinum & tu, chariſſime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuitne tibi hoc iter fauſtum & commodum? *L.* Sic ſatis, niſi quod nihil uſquam tutum eſt à latronibus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedeſtri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in ſtatu ſunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ ſunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? *L.* Benè, pulchrè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

Λ. κάλλιστα, εὐτυχίσαμεν. Γ. οὐχὶ εὐτυχεῖς; Λ. μᾶλλον ἢ δυσυχῶ, τὰ μὲν ἐμὰ χρήματα ἔχειν οὐδαμῶς. Γ. οὐκ ἐπλάκησας, ὅτῳ ἐθήρευες; οὐχὶ σωίζη ἡ λεία, ἣν ἐπεζήλευσας; Λ. ἐθηρεύομεν μὲν, ἀλλὰ τῆς Ἀρτέμιδος ὀργιζομένης. Γ. ἄδημία ἐλπὶς λοιπή ὅτι; Λ. ἐλπὶς μὲν πολλὴ, πρᾶγμα δ' οὐδέν. Γ. ὀππατᾶ ἀδημίαν ἐλπίδα δοκοῦσι; Λ. ὅλας ἀμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τούτοις οὐδέν. Γ. οὐδὲν ἔτι ἔπεμψεν. Λ. ἀπέχθεσθαι μὲν δοκίμως, ἀλλ' οὐκ ἔπεμψεν ὁλόλυγα οὐδένα. ἀπαιτεῖται μὲ πολλὰ λόγῳ, ἔργῳ δ' οὐδὲν ποιεῖ. Γ. χρὴ οὖν τὴν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι τρέφειν. Λ. ἀλλὰ ταύτην ἡ παίνεται ἡ κοιλία. Γ. διὰ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὁδοιπορεῖν ἐτύγχανες ὢν ὀπτηδεστάτης, οὐδὲν φορτίον ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Λ. ὁμολογῶ, καὶ ἀσφαλέστερον. οὐδενὰ γὰρ ὅπλα μᾶλλον ἐλαφρὰ τῆς λῃστῶν ὄντων. ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βουλοίμην καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸν κίνδυνον. Γ. οὐδέν σε ἀφήρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Λ. μὰ ἐμέ; τί ἀφαιρήσεις ἀνδρώπου γυμνοῦ; οἱ δὲ ἄλλοι μᾶλλον ἐφεζεῦτό με, ἕζιν ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπόρῳ διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ἄδειν καὶ πανᾶν. Λ. ποῖ δὴ νῦν βαδίζεις; Λ. εὐθὺ τῆς οἰκίας, ἀπασόμενος τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺ γονῆς; πολὺν ἤδη χρόνον οὐκ ὀρώμενος. Γ. εὔχομαί σε πάντα ἐκεῖ εὑρεῖν ἡδέα. Λ. αἴθε τοῦτο βούλοιτο Θεός. οὐδὲν καινὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Λ. οὐδέν, πλὴν ὅτι εὑρήσεις δ' οἶκον ὄπιθεν εἰληφότα. καὶ γὰρ ἡ ἀλέκτοεις σε ἔτεκε σοὶ ὠὸν καλόν. Λ. καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης δ' ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, ταύτην τὴν καινὴν διαθήκην ἐν Λυτικίᾳ νεωστὶ κομψῶς τυπωθεῖσαν. Γ. καλὸν, μὰ δ' Θεὸν, εὐαγγέλιον. ἔστ μοι τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ὅτι ἥδιστον. σκέψομαι δ' ὅπιθέν σοι πότε χάριν ἀξίαν ἀποδοῦναι δυνηθῶ. Λ. ἐξαρκούντως ἀνταποδεδωκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

ΑΛΛΟΣ.

L. Optimè, felicissimè. *G.* Nonne prospero fortunæ statu uteris? *L.* Imò maximè adverso. Res in pejori statu esse non potest. *G.* Non cepisti, quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris? *L.* Venabar equidem, sed iratâ Dianâ. *G.* Nihil reliquum est spei? *L.* Spei permultum, sed rei nihil. *G.* Consul nihil ostendit spei? *L.* Tota plaustra, totas naves, sed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc misit? *L.* Promisit quidem largiter, sed ne obolum quidem misit. Promittit quidem multa verbis, sed re præstat nihil. *G.* Ergo spe alendus est animus. *L.* Sed hac non saginatur venter. *G.* Ideo autem eras ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris in zona. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum est in via? *L.* Mihine? Quæso quid eripias nudo? Aliis citiùs periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & esurire. *G.* Quò autem nunc abis? *L.* Rectà domum, salutaturus uxorem & parentes jam diu non visos. *G.* Precor ut illic offendas omnia læta. *L.* Utinam ita velit Deus. Nihil interim extitit novi domi nostræ? Nihil nisi quod reperies auctam familiam, nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. *L.* Benè nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Testamentum Lutetiæ recens eleganter excusum. *G.* Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Est mihi hoc munus longè gratissimum. Despiciam unde possim hoc donum pensare. *L.* Abundè te pensâsse puta, si boni consulueris.

ALIUS.

ΑΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ἐκ τῆς παῤῥησίας κομίζεις ἡδὴν καινὸν περὶ τῆς ἡμετέρων φύσεως; τίνα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. καινὰ μὲν πολλὰ, ἀληθὲς δὲ ἡδὴν. τοσαῦτα μὲν φάσκω φέρω, ὅσα μόλις μία ναῦς ἀγοι. Γ. ἀποφορτίζω ἔν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ τηλικούτου μέγεθος φορτίου ἀπολῶ. Λ. ἡδὴν ἔγωγε, πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κυρείοις, καὶ ἀμαξαις, καὶ ναυσὶ θρυλλεῖται. Γ. τί, οὐχὶ ἡ παῤῥησία ἡμῖν τὸ λοιπὸν ἐλευθέρα ἔσται; Λ. οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ σωφρονεῖν οὐκ ἔξιν, ἐνίοτε καὶ ἀνίησι, πάλιν δὲ παροξύνεται. Γ. οὐκ ἄλλως ἐμοὶ κακῶν ὅπου πόλεμος ὢν τυγχάνει; Λ. ἐμοὶ μὲν, εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. ἀνάγκη αὐτόθι στοιδεῖαι ἔσῃ. Λ. πάντων ἐκεῖ ἔνδοξά ἔστι· πλὴν τῆς ἀρετλιωτάτων σφετιωτῆς. Γ. ὅπου οἱ σφετιῶται κυείδυσιν ἐκεῖ ἡδὲ τῆς ἀγίων ἱερῶν, ἡδὲ τῆς μυσῶν φοίδονται. Λ. ὀρθῶς ἔν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησὶν. εἰρὴνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶ) τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμος μέγα κακὸν, ἀλλὰ ἐ καθέξω σε πλείονα χρόνον, ἐ ἑτέροις καιροῖς δὲ πλείονων ποιησόμεθ᾽ σωκσίαν ὅποτε ἑκατέρῳ ἔσαι ὀπτήδειον. νῦν ἄλλοσέ κε καλ πράγματά τινα.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Πυνθάνομαι σε γεωσὶ τινὶ παῤῥήσια ὀπισκέψασθαι. Λ. ἐπεσκεψάμην. πολὺ γὰρ χρόνον τοὺς γονεῖς οὐχ ἑωράκειν. οὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τὸν τῆς παῤῥησίας καὶ τῆς φίλων πόθον. Γ. εὖ σιζῶς ἐποίησας, φιλάνθρωπος τυγχάνεις ὤν, ταῦτ᾽ ἐνθυμούμενος, ἅπαντες γὰρ σφόδρα σπεύδομεν ἰδεῖν σε, τινὶ ἡμᾶς θρέψασαν καὶ φύσασαν. ἀλλ᾽ ἄγε, πῶ ἐπι

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à noſtris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne ſuccumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, eſtne patria noſtra immunis à peſtilentia? *L.* Non omnino, ſed perpetuo non eſt: aliquando remittit ſeſe, deinde recrudeſcit. *G.* Nonne ſatis erat malorum, ubi bellum graſſatur? *L.* Erat quidem, niſi aliter viſum eſſet Deo. *G.* Annonæ charitatem iſtic eſſe oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia eſt, præterquam ſceleratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec ſacris Templis, nec Muſis ipſis parcunt. *L.* Rectè igitur & ſapienter Xenophon inquit; Pax videtur hominibus eſſe magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper revifiſſe. *Lucas.* Reviſi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum deſiderium. *Georgius.* Piè feciſti, humanus es, qui iſta cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæſo, quonam

in

ἐμοῦ ἑώρακας πάντα ἔχοντα; Λ. πάντα καινὰ, πάντα μεταβεβλημένα. ἐδοκοῦμεν εἰς ἄλλον ἐληλυθέναι κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεγνώκειμεν, ὑπ' ἄλλως ἀπαντα ἐθαυμάσαμεν, ἢ Ἐπιμηθέως ὁ τῶν ὑπογεγραμμένων ἀρχῶν, μήτις τελευταῖον ἀνεγερθείς. Γ. τοῖς τίς ἐτός ὅτι μύθος; Λ. λέξω δή· σὺ σχολὴ σοί ὅτιν ἀκοῦειν. Γ. ὑδὲν ἐμοὶ ἥδιον ἔσαι. Λ. ἔδοξαν οὖν σοὶ προσκεφαλαίῳ μοι τιθεῖναι κέλευε. Γ. ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος δ' ἂν ῥᾷον ψευδολογήσεις. Λ. μυθολογοῦσιν οἱ ἰσοεικοὶ, τὸν Ἐπιμηθέως τινὸς Κρηθέως, ὃς μόνος πρὸς τὸν πάλαιον ἔξω τοίχους προδόμου. ἐπειδὴ διὰ τὸ ὑετὸν σωρηχὴ παλαιὸν ἐμβαὶ ἐκάθευδε, τεσσαρακοντα ἐπὶ ἔτη ὕδωρ διετέλεσεν. Γ. ἀλλ' εὐτυχῶς ἔφθεξεν ὁ Ἐπιμηθέως, ὁ τὰ τελευταῖα ἑαυτὸν ἀναλαβών. πολλοὶ μὲν τῶν ἐλλογίμων ἔπρεπε ἀναγιγνῶναι ἐν τῇ εὐτυχίᾳ ἑαυτῶν. ἀλλὰ πρέπης ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ, ἔμμενε οὖν τῷ ψευδολογεῖν. Λ. Ἐπιμηθέως οὖν ἀνεγερθεὶς, ὡς τὸν παλαιὸν προδόμου, θεωρεῖ, ὁρᾷ πάντα μεταβεβλημένα, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγροὺς, ὡς ἢ σωτόμως εἶπεν, πάντα καινά. βαδίζων οὖν εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ, διαβίζων αὐτόθι χρόνον τινὰ, ὑδὲ ἔγνω ὑδένα, ὑδὲ ὑπό τινος ἐγνώσθη. ἄλλο γὰρ τῶν ἀνθρώπων πρόσλημα, ὑδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἢ λέξις μεταβέβληται, οἱ τρόποι διάφοροι. ὑδὲ θαυμάζω τοῦτο τῷ Ἐπιμηθεῖ μὴ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικρὰ δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συέβη τῷ ὀλίγα ἔτη τὸν παρόντα ὑποχωμῶ. Γ. τί γενεῖς σύ, ἐχὶ βιῶσι; Λ. βιῶσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεισαι ὑπωσοῦν γείρα, καὶ νόσῳ, καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκνευριεσμένοι. Γ. αὖτη ὅτι τὸ ἀνθρωπίνου βίου κωμῳδία, τὰ θνητὰ τοιαῦτα, ὑδὲν ἐν ταὐτῷ μένει.

ΠΕΡΙ

in loco illic offendisti omnia? *L.* Universa nova Mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam est ista fabula? *L.* Dicam equidem, si vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. *L.* Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam sedens commodius mentieris. *L.* Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratia solus urbem egressus, cùm subita pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G.* Sed bene cum Epimenide actum est, qui tandem ad se rediit. Multi docti nunquam expergiscunt à suis somniis. Sed facis ut Poëta dignum est. Perge igitur mentiri. *L.* Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accidit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum eveniſſe, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuissem. *G.* Quid uterque parens, vivuntne? *L.* Vivunt ambo, & valent, utcunque senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* Hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ φιλοσοφίᾳ παιδιὰν ὀρθῶς διατάττειν.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

M. Ἐπιθυμῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, σωτόμως παρά σε παιδάγεσθαι, τίνα τρόπον χρὴ τὰ τοῖς γράμματα παιδιὰν εὐθυμίαν, ἐὰν γά σοι σχολὴ καὶ ἱκανὸς χρόνος γένηται. Δ. χρόνον σὺ μὲν ἐθήρευσας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ὀπτήδειον. πρὸς δὲ τοῦτο τὸν ἐλεύθερον καὶ καλὸν πόθον σε ἐμοῦ μειζόνων ἀσχολιῶν ἂν περιτίμων ἀσμένως. διόπερ ἀφέμενοι τὰ προοιμιάζεσθαι, ἵνα καὶ τοῖς ζύσιν σε ἀκριβέστερον γνῶ καὶ ἐγὼ σοι τοῖς ἐμοῖς εὔνοιαν τοῖς πρός σε μᾶλλον ὀπηδείξω, ἐμὲ περὶ ἑκάστων, ἃ εἰδέναι ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. M. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα πράγματα μὲ εὐμενῶς παιδεύειν ἐκ ὀκνῶν. πρῶτον μὲ οὖν παρά σε παυθέσθαι βούλομαι, τί τὸ πρῶτον τῆς περὶ τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα παιδῆς τέλος ὄζειν εἰς ὅ, ὥσπερ εἰς σκοπὸν, ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τῆς μαθεῖν πόνους σωτείνειν δεῖ. Δ. εὐχημόνως σὺ μὲν περὶ τούτε ἐρωτήματος τοῖς ἀρχὴν ποιῆ. γνόντες γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπωμεν, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξαιρεῖσθαι ὄζει. Δύο δ' ὄζει τὰ ἀνθρώπε κυριώτατα καὶ μάλιστα πρωτεύοντα ἀγαθὰ οἷς πάντων ἄλλων ζώων περέχει, ὁ νῦς καὶ ὁ λόγος. τούτων ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐπιστημένων, οἱ ἄνθρωποι ἐ μόνον τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. περιήκει τοιγαροῦν τοῖς περὶ τὰ γράμματα παιδιὰν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη σωτείνειν, ὅπως ἡλονότι τὸν νῦν τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τῆς Θεῦ

Δύο τὰ ἀνθρώπε πρωτεύοντα ἀγαθά.

Δύο τῆς περὶ τὰ γράμματα παιδῆς τέλη.

DE RATIONE STUDIORUM. *rectè instituenda.*

Discipulus & Præceptor.

D. CUpio, mi charissime præceptor, breviter ex te audire, quæ sit ratio studiorum rectè instituenda, si modo tibi est otium, & tempus his rebus commodum. *P.* Tempus tu quidem, adolescens captasti commodum. Deinde tuum illud liberale & honestum desiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omissa præfatione, ut & ingenium tuum meliùs cognoscam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de singulis rebus, quas scire cupis, simpliciter interroga. *D.* Piè & honestè facis, clarissime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benevolè erudire non gravaris. Primùm itaque ex te cupio, quisnam præcipuus studiorum nostrorum finis sit, ad quem, velut ad scopum, omnes nostri discendi labores, referri debeant *P.* Rectè tu quidem ab hac quæstione ordiris. Intellecto enim scopo & meta, ad quam tendimus, faciliùs etiam media, recta ad istam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem sunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio & Oratio.* His studiosè & rectè excultis, homines non modùm cæteris animalibus, verùm inter se aliis alii hominibus præstant. Dirigenda igitur sunt *Studia* Literarum ad hosce duos fines proximos & immediatos, ut *Rationem* sapientia, seu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo studiorum fines.

Θεῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῆς νόμων γνώσεως, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐκτενήσωμεν, καὶ δυνάμεν τὸ λόγε, κομψῶς καὶ φανερῶς πράγματα ἀγαθὰ ἐξηγεμθμεν, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. Μ. ἐχὶ ταῦτα δυο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογογράφοις σωτηριώτερον ὠείσμθμα ἀναγινώσκειαι; Δ. μάλιστα. Πειθηνὸς μὲν γὰρ παρὰ Θουκυδίδη σωφρόνως καὶ ἐκείνως παρασκευάζει, Γνῶναι τὰ δίοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· Λυκιανὸς δὲ σωφρονεῖν καὶ δυνάμιν ἑρμηνευτικὴν ἀποκαλεῖ, τυτέστι Σοφίαν καὶ Λογιότητα. Μ. τί δὲ σὺ σοφίαν ὀνομάζεις; Δ. σοφίαν μὲν, ὡς τὰ θεῖα γράμματα λαλεῖ, ὀνομάζομεν τὴν ἀληθινὴν τῦ Θεῦ, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμένην τῇ περὶ τῦ Θεῦ εὐσεβείᾳ· ἀφροσύνην δὲ, τὸ μὴ γνῶναι τὸν Θεὸν, μηδὲ πείθεσθαι αὐτῷ. Μ. Τί δὲ λογιότητος ἔστι; Δ. τὴν λογιότητα Πλάτων πάνυ εὐσχημόνως ὀνείζει, τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένα λέγειν καὶ δρᾶσθαι. εἰς τῦτο γὰρ τὸ ἔσχατον τέλος ἅπαντες ἄνθρωποι ταῖς παρ' ἑαυτῶν σωτηρίαις ὀφείλουσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κτίσας ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν γινώσκηται τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τὸν Κορινθ. λ. Πάντα εἰς δόξαν Θεῦ ποιεῖτε. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις περὶ τὰ γράμματα ἀσκήσεσι, καὶ ἐν πάσαις ὅλης τῆς βίε πράξεσιν, ἀεὶ τῦτον τὸν ἐλαχίστου κανόνα παρ' ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ. Ἀρχὴ δὲ πάντων καὶ τέλος ποίει Θεόν. ἔστω τοιγαροῦν τέλος τῶν ἡμετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγιος εὐσέβεια. Μ. Δέομαί σου μοι λέγειν, ἐκ τίνων παιδιῶν ταύτην σοφίαν, καὶ ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ; Δ. τὴν σοφίαν, ἢ τὸ γνῶναι τὰ δίοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐργάζονται ἡ Θεολογία, καὶ ἡ φιλοσοφία, ἡ τὴν γνῶσιν τῶν νόμων, ἢ τῶν παραγγελμάτων περὶ τῶν βῶν, καὶ τὰς ἱστορίας τὰ παραδείγματα τῶν νόμων παρεχόμενα, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μ

θήμα

Σοφία.

Λογιότης.

Τέλος τῶν ἡμῶν.

Ἐκ σοφίαν ὅτοθεν λαβεῖν δεῖ

Dei, Naturæ, legum, & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perſpicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Diſcipulus.* Extantne hi duo ſtudiorum noſtrorum fines apud autores brevioribus verbis deſcripti ? *Præceptor.* Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, ſcire quæ oportet ſcire, & ea poſſe eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem diſertè eas explicandi, id eſt ; Sapientiam & Eloquentiam *Diſcipulus.* Quid autem vocas Sapientiam ? *Præceptor.* Sapientiam, ut ſacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam verò, ignorationem Dei, & inobedientiam erga Deum. *Diſcipulus.* Quid autem eſt Eloquentia ? *Præceptor.* Eloquentiam graviſſimè Plato definit, *Deo grata dicere poſſe.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines ſuas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoſcatur & colatur. 1 Corinth. 10. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in ſtudiis noſtris, & in totius vitæ actionibus, ſemper in conſpectu eſſe hæc utiliſſima Regula debet. Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis ſtudiorum noſtrorum, *Sapiens & Eloquens Pietas.* *Diſcipulus.* Dic quæſo, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potiſſimum petenda ſit ? *Præceptor.* Sapientia ſeu recto judicio de rebus cognitione digniſſimis, mentem hominis inſtruunt Theologia, & Philoſophia, quæ Scientiam Legum ſeu Præceptorum de Moribus, Hiſtorias, quæ exempla legum ſuppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathe-

Sapientia

Eloquentia

Finis ſtudiorum noſtrorum.

Sapientia unde petenda ſit.

ἡμᾶς συλλαμβάνομεν. M. πρὸς δὲ τὸ τὴν ἄλλην λόγων σωτέραν, καὶ πρὸς τὰ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ἔστι; Δ. τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῶν σοφῶν καὶ τῶν δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἐμφῖς καὶ ἀνιέρεις, χρησῶς γνῶναι· διδάσκουσιν αἱ τὸ λέγειν τέχναι, μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ρωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκὴ Τούτων μὲν τῶν γλωττῶν μνημόνες ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῶν τεχνῶν καὶ αἱ ἱστορικαὶ συλλαμβάνονται, ἢ αὐτῶν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεὶς τὶς τυγχάνει οὖσα, ἣ πρὸς τὴν τῶν παιδιῶν ὀπτικὴν ἢ πρόσοδος ἀνοίγεται. πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν, χρεὼν τὴν τὸ λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ὀπτικὴ εἶναι, καὶ τῶν συγγραφέων ἐλλόγιμον ἀνάγνωσις τε καὶ μίμησις, καὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχὴς, μάλιστα ἀναγκαῖα ἔστι. M. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῶν λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα καὶ τέλος ἡμῖν ἐστὶ χρήματα ἀπαιδῆ ἔστιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧν ἐν ταῖς μείζοσιν τέχναις, καὶ τὰς τῆς σοφίας καὶ τὸ λογικὸν πηγὰς συλλαβόντας, καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνῶντας καὶ διασώζοντας, ἡμῖν προσῆκεν, ὥσπερ σε πολλὰκις ἐν τῷ διδασκάλῳ διαλόγῳ μέμνημαι, παρά σε πυνθανόμην ὀπτιμῶ, πόσον χρόνον δεῖ ταύτας τέχνας διαβιβάσαι δεῖ; Δ. καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ γενναιότατε, ἐμοὶ γὰρ πρὸ ὅλου τοῦ βίου ἐν τῷ παρασκευάζειν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, καταβίβασθαι, ἀλλὰ πρὸς μεμαθηκότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἃ μὲν ἐὰν γένηται φιλομαθεῖ νεανίσκῳ σχεδὸν καθηγησαμένῳ ἔχειν συμβαίνει, ἐν ὀλίγοις ἔτεσι διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἷόν τ' ἐστὶ) ταχέως πρὸς τὸ κράτιστον τῶν τεχνῶν τῶν τὸ σωτήριον ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τὸ παραγγελμάτων ἄσκησιν προσθέναι δεῖ.

Πόσον χρόνον δεῖ τὰς τῶν λέγειν τέχνας διαβιβάζειν δεῖ.

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις καὶ ἀναγκαῖα.

M. τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν τῇ ἄλλας τῶν τεχνῶν μηχανὰς κτᾶσθαι δεῖ, οὕτω καὶ ἐν τῇ δεῖ τὰ γράμματα ἀπαιδῆ εἶναι, νομίζειν τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικὴν ἐξεργάζεσθαι; Δ. μάλιστα,

ἀλλως τε

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad noſtram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in ſapientium & eloquentium autorum ſcriptis ſacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebreæ. Quarum LINGUARUM monumentis cum præcipuè Artes & Hiſtoriæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS eſt, qua ad Doctrinarum ſcientiam aditus aperitur. Ad noſtram vero orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & ſcriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac ſcribendi exercitatio aſſidua inprimis neceſſaria eſt. *Diſcipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis ſtudiorum noſtrorum ſint, ſed inſtrumenta tantummodo, quibus in ſummis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus eſt, ut te aliquando inter docendum diſſerere memini; ex te ſcire cupio, quantum temporis artibus iſtis tribuendum ſit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adoleſcens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ inſtrumento comparando aſſumi debet; ſed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum neceſſariis (quæ ſi fidelis monſtrator ſtudioſo Adoleſcenti contingat, intra unum annum percipi & cognoſci facilè poſſunt) ſtatim ad ſummas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda eſt. *Diſcipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in ſtudiis doctrinarum, judicas artifices, qui faciat, ſolum uſum eſſe? *Præceptor.* Maximè, præ-

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ neceſſaria ſint.

Quantum temporis diſcendis artibus dicendi tribuendum.

Uſus & exercitatio neceſſaria.

Θήματα συλλαμβάνομθ. M. πρὸς δὲ τὸ τὴν ἄλλην λόγων σωτέραν, καὶ πρὸς τὰ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ὄζι; Δ. τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῶν σοφῶν καὶ τῶν δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἐορτῆς καὶ ἀνιέρεις, χρηστῶς γνῶναι· διδάσκουσι αἱ τῶν λέγειν τέχναι, μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ρωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκὴ Τούτων μὲν τῶν γλωττῶν μνημείοις ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῶν τεχνῶν καὶ αἱ ἱστορίαι συλλαμβάνονται, ἢ αὐτῶν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεῖς τις τυγχάνει οὖσα, τὰ πρὸς τὴν τῶν παιδιῶν ὄπτησιν ἡ πρόοδος ἀνοίγεται. πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν, χρεὼν τὰ λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ὀπτηδεία, καὶ τῶν συγγραφέων ἐλλογίμων ἀνάγνωσις τε καὶ μίμησις, καὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχὴς, μάλιστα ἀναγκαῖα ὄζι. M. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῶν λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα τέλος τὴν ἡμετέραν οὐ χράμματα ἀπόδειξιν ὄζιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧν ἐν ταῖς μείζοσιν τέχναις, καὶ τὰς τῆς σοφίας καὶ τὴν λογότητα πηγὰς συλλαβόσαις, καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνήσαις καὶ διασωζούσης, ἡμῖν περσόδει, ὥσπερ σε πολλὰ ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγόμενον μέμνημαι, περὶ σε πυνθάνεσθαι ὀφθυμῶ, πόσον χρόνον οὐ ταύτας τέχνας διαβιβᾶναι δεῖ; Δ. καλῶς με ἀπεμνησας, ὦ νεανίσκε, ἐμοὶ γὰρ πρόφασιν ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ παραδιδάσκαλε ζῆν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, καταβιβῶναι, ἀλλὰ τοῦ μεμαθηκότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαία ὄντα (ἃ μὲν ἐν γὰρ φιλομαθεῖ νεανίσκῳ πιστὸν καθηγητοῦ ἔχειν συμβαίνει, ἐν ὀλίγοις ἐνδεκέτεσι διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἶμαι ὄζι) ταχέως πρὸς τὸ κράτιστον τῶν τεχνῶν τὸν τῶν σωμάτων ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τὰ παραγγέλματων ἄσκησιν παρεσκευάσθαι δεῖ. Η χρῆσις καὶ ἄσκησις. M. τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν τῇ ἄλλῃ τῶν τεχνῶν μηχανῇ καὶ ἄσκησις κεῖται καὶ ἐν τῷ δεῖ τὰ χράμματα ἀπόδειξιν, νομίζεις τὰ ἀναγκαῖα. χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικὴν ἐξεργάζεσθαι; Δ. μάλιστα, ἀλλωστε

Γραμματικὴ. Τὰ πρὸς τὸν λόγον καλῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα. Πόσον χρόνον δεῖ τὰς τῶν λέγειν τέχνας διαβιβᾶναι δεῖ.

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad noſtram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in ſapientium & eloquentium autorum ſcriptis ſacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebreæ. Quarum LINGUARUM monumentis cum præcipuè Artes & Hiſtoriæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS eſt, qua ad Doctrinarum ſcientiam aditus aperitur. Ad noſtram vero orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & ſcriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac ſcribendi exercitatio aſſidua inprimis neceſſaria eſt. *Diſcipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis ſtudiorum noſtrorum ſint, ſed inſtrumenta tantummodo, quibus in ſummis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus eſt, ut te aliquando inter docendum diſſerere memini; ex te ſcire cupio, quantum temporis artibus iſtis tribuendum ſit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adoleſcens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ inſtrumento comparando aſſumi debet; ſed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum neceſſariis (quæ ſi fidelis monſtrator ſtudioſo Adoleſcenti contingat, intra unum annum percipi & cognoſci facilè poſſunt) ſtatim ad ſummas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda eſt. *Diſcipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in ſtudiis doctrinarum, judicas artifices, qui faciat, ſolum uſum eſſe? *Præceptor.* Maximè, præ-

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ neceſſaria ſint.

Quantum temporis diſcendis artibus dicendi tribuendum.

Uſus & exercitatio neceſſaria.

ἄλλως ἐὰν φύσις ὐκ ἄμεσ⊖, χ̀ διδάσκαλ⊖ χρῆσιμ⊖, ἢ κυβερνήτης πιστὸς, χ̀ τῆς ἀσκήσεως ἔμπειρ⊖ παραγίνηται. M. τὸ τῆς περὶ τὰ γράμματα παιδιᾶς τέλος δηλωθέντ⊖, ὦ μῖ τιμῶ σοφῶ καὶ ἐλλόγιμον ἐυσέβειαν εἶ) ἔλεξας, τί πρὸς τύτοις ποιητέον ; ητῆ τάξ

Δ. πρῶτον μὲ χ̀ τάξιν νόμιμον, ἵν καθηγήτης πιστὸς χ̀ τῆς ἐμπειρίας τετυχηκὼς δείξει, δεῖ τὰς τέχνας τὰς τῶ βίω χρησίμους, μαθεῖν, καὶ ὡς διὰ κλίμακ⊖, ἀπὸ τῶν κάτω ὀλὶ τὰς ἄνω μεταβαίνειν. M ἴσως; οἱ πάλαι σοφοὶ τύτω ἕνεκα τὺς τίτλυς ἐν τῇ Σχολαῖς διέταξαν, καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν, ἵνα δηλαδὴ ἑκάστας ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίως διηρημένας, ἐυτάκτως καὶ ἐυκαίρως μανθάνειν ῥᾷον οἱ νεώτεροι δύνωνται. Δ. καλῶς σὺ μὲ φρονεῖς, ἀδύνατον γὰρ χ̀ Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμονα ἄνθρωπον, ταῦτα καλῶς ποιεῖν. καὶ σοφὸς πάνυ ὁ τῶ Πλάτων⊖ νόμ⊖, ὃς ἕκαστον τῶν πολιτῶν μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν, καὶ ἄλλως διδάσκειν κελεύων · ἵν τινα οὖν τέχνην οἱ νεανίσκοι κατὰ τὸ πρόσταγμα τῶ παιδαγωγῶ μανθάνειν προαιρήσονται, ταύτην ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἑνὸς βιβλίυ μόνον, τὸ μεθοδικῶς τὴν τῆς τέχνης ἀκολουθίαν εἰς ῥητοὺς τόπυς μεριζομένην, δηλωθέντ⊖ μαθέτωσαν, μηδὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἄλλα τ̀ αὐτῆς ὑποθέσεως βιβλία εἰσφέρτωσαν, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην τιθῶσι. M. ὅσα περὶ τῶν τὰς τῶν τεχνῶν ἀκολουθίας καὶ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίυ, πεπαιδευμένως γεγραμμένα, μαθεῖν δεδέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσι ἐπαληθεύωνῶ δὲ τί ὧν τῶν εὐδοκίμων συγγραμμάτων ἀναγνώσει ποιητέον ὀξὶ, παρά σε πυθέσθαι ὀθυμῶ.

Διδάσκαλ⊖. ἐν τῷ τὰ συγγράμματα χρηστῶς ἀναγνῶναι (ὡς περὶ τῆς αὐτοψίας ἀκριβάσεως, καὶ τῆς οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς ὐδαμῶς ἀμελητέον, ὐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινὸς τόπυς διὰ τὰ ξεως διανενεμημένυς ἔχειν, πρὸς ὃς ἅπαντα τὰ

πρὸς ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίυ τὰ τῶν τεχνῶν κεφάλαια μαθητέον.

περσήκει σωτάτ[illegible] κοινὸς τόπυς φιλοσοφικύς.

ſertim ſi natura idonea, ſi Magiſter boni judicii, ſeu gubernator exercitationis ſeu peritus & fidelis accedat. *Diſcipulus.* Conſtituto igitur fine ſtudiorum, quem ſapientem, & eloquentem pietatem eſſe dixiſti, quid porro agendum eſt? *Præceptor.* Primum ordine certo, quem fidus & uſu peritus præceptor monſtrabit, artes vitæ neceſſariæ diſcendæ, & velut per gradus ſcalarum ab inferioribus ad ſuperiores tranſeundum eſt. *Diſcipulus.* Fortaſſe eo Conſilio ſapiens antiquitas gradus in ſcholis inſtituit, & artes ipſas diſtinxit, ut videlicet ſingulas velut in claſſes ſuo loco diſtributas, ordine & tempore convenienre, facilius & rectius percipere juvenilis ætas poſſit. *Præceptor.* Rectè ſentis. Nam impoſſibile eſt, ut quis multa ſimul faciat, & eadem rectè, ut veriſſimè Xenophon dixit. Et ſapientiſſima lex eſt Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem diſcere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem Adoleſcentes de Conſilio Præceptoris diſcere inſtituent, eam initio ex unico tantum Libello, qui erudita methodo ſummam artis in locos certos diſtributam explicet, cognoſcant: Nec alios interea ejuſdem argumenti Libellos in manus ſumant, priuſ quam illum edidicerint. *Diſcipulus.* Quæ de ſummis artium ex unico tantum libello methodice conſcripto, diſcendis aſſeruiſti, illa mihi omnia probantur: nunc porro quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipue agendum ſit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auſcultatione & privata repetitione, quæ nullo modo negligenda eſt, nihil dicam) utiliſſimum eſt, Locos Communes, certo ordine diſtributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes diſcendæ ſunt.

Gradus in ſcholis inſtituti ſint.

Ex unico tantum bello ſummam artis diſcendæ

Inſtituen Loci cor munes P loſophici

ἐν τῇ συγγεφέων ἀναγνώσει τῷ ἀγαθῷ ὑφηγέρχονται καὶ ἀξιομνημόνευτα ἅπαντα, δεῖ παρασημῆναι, καὶ ὥσπερ εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. Μ. ἀλλὰ ταύτην παραινέσει σε πρεσβύτερ ἀθροῖσαι κοινὸς τόπους ἐν βιβλίῳ τὸ τῶν Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ ἐναντιώσεις δοκεῖ, δηλοῦν ὅτι τὰ γεράμματα λήθην καὶ βραθυμίαν μᾶλλον, ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν ᾗ μαθόντων ψυχαῖς παρέχει. μέμνημαι καὶ σε ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις διὰ στόματος ἔχοντα· τοσοῦτον ἔκλυσος εἰδέναι οἶδα, ὡς ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττειν, ἀλλὰ ὅσον εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔθηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτῇ, πρόχειρον ἔχειν. Δ. ταῦτα μέν, ὡς λέγεις, ὕτως ἔχει, ἀλλὰ ὅμως ὅ σοι ὑποκείνομαι, ἔχων τυγχάνω. Καίτοι ὅσα μὴ ἔκλυσος μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλει, οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγεγράφθαι δεῖ, ὅμως ὕστοι οἱ μωυσταὶ καὶ θησαυροὶ τῶν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀνέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελοῦσι καὶ ὡς εὐπορώτατον ταμεῖόν ὄζιν, ἐξ οὗ πρεπόντως βέλτιστα πράγματα, καὶ γνώμας καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὅτε περὶ τινὸς λόγους ποιεῖσθαι, ἢ γράφειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς ἦν νεανίσκων δυνήσονται. Μ. περὶ τῆς μνήμης ἔν. ἵν' Πλάταρχος τῆς παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἰδέναι προσήκει; Δ. Ἄεις φύλαξ καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ὄζιν, ἐν ᾗ τῷ ὁπλοσμῆσαι ταύτην καὶ τῷ σωέχει τὸ ἐκμαθεῖν πόνῳ αὐτὴν σπείσαι, ἑκάστας ἡμέρας οἱ περὶ φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρεὼν δαπίσειν ὀφελοῦσι. Μ. περὶ ᾗ τῆς τῆς μνημονεύειν τέχνης, περὶ ἧς Σιμωνίδην τὸν χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλος τινὰς παραγγέλματα παραδεδώκεναι ἀκούω, τί λέγεις; Δ. εἰκαὶ ὁμολογεῖται τὴν μνήμην βοηθοῦσαι τῇ διαίτᾳ, καὶ τῇ σώματος εὐεξίᾳ, καὶ τόπῳ ἀφόρῳ, καὶ χρόνῳ εὐδιεινῷ, καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης

μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.

ἡ τῆς μνημονεύειν τέχνη.

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur; & velut in classes certas digerantur. *Discipulus* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoria fideliter tenet, & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor* Vera quidem sunt, quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet; tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ anteà legimus aut didicimus, plurimum prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia, cum de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & Thesaurus eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam diæta, & bona valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat; tamen ars

Memoriæ custos & ditionis.

Ars memoriæ.

ἢ βελτίση μνήμης τέχνη ὄζει, τὰ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμαθεῖν, καὶ ἀκειβεστάτη τῆς μνήμης τέχνη. καὶ ταῦτα σωεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὸν βίον. ἐὰν γὰρ τῆς μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθόντες, καὶ ἀργία ἢ σχολή, ἢ ῥᾳθυμία, ἢ τρυφαὶς αὐτοῖς ἐκνευρίσωσιν, ὡς ἧττον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τοῦ μαθεῖν πόνος ἔσαι, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γεάφωσιν, ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. διόπερ ἐν τοῖς πρώτοις καὶ πάνυ ἀναγκαίοις μέρεσι τοῦ σχεῖν τὰ γεάμματα σπουδάζειν εἰ νόμιζε, τιμῶ τῆς μνήμης σωεχῆ καὶ συχνὴν ἄσκησιν, καὶ τὸν τοῦ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνον. μὴ ἴδῃ τιμῶ τῆς μνήμης ἐργασίαν, ἵν' μάλιστα τῆς σωέσεως φύλακα εἶδ ἔφλω, πολὺ πρῶτον καὶ παντάπασιν ἀναγκαῖον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὄργανον ὄζει, ἡ σπουδαῖα καὶ σωεχὴς τοῦ γεάφειν ἄσκησις, πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῶν σοφῶν, καὶ φανερῶς, καὶ ὀπιχαείτως λεγόντων, διαπεπονημένη. ὥσπερ ἦν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις ἐδέν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἐξεργάσατο, ὡς τιμῶ τῆς ἡμέρας ἀπολοιμῶ πενθῶν, λέγειν εἰωθε, σήμερον ἐδεμίαν γεάμμην ἤγαγον· ἕτως οἱ σπουδαῖοι τῶν νεανίσκων ἐδεμίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ ἐκ ὀπιχολιῇ, ἢ λόγε μέρος, ἢ ᾠδάς τινας σωτιθέασι. πρὸς ταύτην τιμῶ γεαφικὴν ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τοῦ παρασκευάσαι τε καὶ σκεύασαι τιμῶ παιδείαν ὄργανα, ἤγεν αἱ ἐπαναλήψις καὶ ἐξετάσις, ἔτι ἢ αἱ διαλέξεις καὶ μελεταὶ σχολασικαὶ προσέλθωσιν, ἐκ ἔστιν ὅπως ἐ (τοῦ θεοῦ τὸν πόνον ἡμῶν εὐλογοῦντος) ἡ σώεσις, καὶ ἡ τοῦ λέγειν καὶ γεάφειν σώσιμος, ἵν' ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγε τοῦ ἡμετέρε τέλος τῶν ἔργων ἡμῶν εἶδ ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Ἡ τῶν γεαφῆς ἄσκησις σπουδαία καὶ σωεχὴς ἀναγκαία

ἐπαναλήψις, ἐξέτασις, διαλέξις, μελέται, καὶ σχολαστικοὶ τίς.

Ἐκ πάντων ἢ τῶν εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ὄζει, ὅτι ἐ φιλομαθὴς σχολαστικός ὄζιν, ὅσις ἀλόγως καὶ ἀτάκτως σχεῖ τὰ γεάμματα σπουδάζει, καὶ καθ' ἡμέραν πάσας ἐν Σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκριβῶς ἀκροάται. καὶ πάντα τῶν καθηγητῶν ῥήματα συῤῥάπτει, καὶ ῥᾳθυμίας πολλὰς

memoriæ omnium optima & certiſſima eſt, multa aſſiduè ediſcere, & mandata memoriæ ſæpè repetere ad uſum transferre. Si enim memoriam negligent diſcentes, & otio, deſidia, torpore aut deliciis enervari ſinent, non minus inanis & ſupervacaneus diſcendi labor erit, quàm ſi in aqua interea ſcriberent, aut arenæ ſemina mandarent. Quare unum ex præcipuis & maximè neceſſariis ſtudiorum partibus eſſe ſtatuas, frequentem & aſſiduam memoriæ exercitationem, & multa ediſcendi laborem. Poſt culturam memoriæ, quam dixi potiſſimum rerum cognitionis ſeu ſapientiæ cuſtodem eſſe, præcipuum & maximè neceſſarium veræ & ſolidæ eruditionis inſtrumentum, eſt ſtili exercitatio diligens & aſſidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perſpicuè & eleganter locuti ſunt, directa. Ut igitur Apelles, quoties nullum ſuæ artis opus feciſſet, velut deplorans jacturam diei, dicere ſolebat; Nullam hodie lineam duxi; Ita ſtudioſi adoleſcentes nullam diem elabi ſinant, in qua non vel Epiſtolam, vel orationis partem, vel verſus aliquot connectant. Ad hanc ſtili exercitationem ſi utiliſſima parandæ & confirmandæ Doctrinæ inſtrumenta, videlicet repetitiones & examina, item diſputationes & declamationes ſcholaſtice acceſſerint, non dubium eſt, quin Deo fortunante labores noſtros, rectè judicandi, & dicendi ac ſcribendi facultas, quam initio hujus ſermonis noſtri finem ſtudiorum noſtrorum eſſe diximus, ſecutura ſit.

Quænam omnium optima & certiſſima ſit.

Stili exercitatio diligens & aſſidua neceſſaria.

Repetitiones, Examina, Diſputationes, non ſunt negligenda.

Ex omnibus autem, quæ dicta ſunt, facilè vides, quod diligens Scholaſticus non ſit, qui in ſtudiis ſine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie ſine judicio audit, omnia dictata excipit, & rapſodias prolixas

Diligens Scholaſticus quis ſit

πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκει καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται· ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν δεῖ τὰ γράμματα πάντα σπουδάζειν δεῖ, σπουδαίως προορᾷ, εἶτα καὶ τὰ πρὸς τὸ δέοντος χάριν τούτου τοῦ τέλους ἀναγκαῖα γυμνοχόνως προαιρεῖται. μὴ ταῦτα δὴ, ὦ παῖδες, ἐν τῷ ταῦτα παρασκευάζειν καὶ φυλάττειν ἐνθύμησιν, καὶ σπουδὴν, καὶ μελέτην καὶ σπάνειαν, καὶ πόνον ἀποδείκνυε. ἀλλ' ἐξαρκούντως νῦν εἴρηται περὶ τούτων. Ἐγὼ μὲν ὅσα τὸ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐθυμεῖν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν, ἅμα μὲν παρὰ ἀνδρῶν τῆς παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, παρέδοσαν ἔνια μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ συνεχεῖ τοῦ μάθειν χρήσει γνώσεσθαι ἔσχηκα, τούτων σοι ἀσπουδῶς καὶ πιστῶς μεταδώκα τῷ δὲ Θεῷ δόξαιμι, ταῦτά σε τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιῆσαι.

Μ. Ὅσα σὺ, ὦ διδάσκαλε κοσμίστατε, περὶ μὲν τοῦ τέλους τῆς ἐν τοῖς γράμμασι σπουδῆς, καὶ περὶ τοῦ μανθάνειν τάξεως καὶ περὶ τοῦ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς μεγαλωστὶ μαθεῖν, καὶ τοῦ κοινοὺς τόπους συλλέγειν, καὶ περὶ τῆς τῆς μνήμης ἀσκήσεως, καὶ περὶ τῆς ἀσκήσεως γραφικῆς, καὶ περὶ τῶν ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δὲ περὶ τούτοις περὶ τῶν διαλέξεων καὶ μελετῶν σχολαστικῶν, γυμνοχόνως, καὶ εὐχημόνως διελέχθης· ταῦτα σοῦ ἡδέως ἀκήκοα, ὡς ἐλπίσω ἐκεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείοσιν ἄλλοις οἷς τέλων μεταδῶναι μέλλω, μάλιστα σπουδάσειν δοκιμάζω· ἢ ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆς σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσασι ἐσόρροπος τιμὴ καὶ μισθὸς ἐκ ἂν γένοιτο, ἢ Θεὸν τὸν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παιδείας σωτηρίας αἴτιον ὕμνα, ὡς δώσωμαι μάλιστα ἐκείθεν, σοι ἀξίαν χάριν, ὧν σύ τε πόθεν ὑπό σου δοθῆναι, καὶ τοὺς πόνους ἡμῖν εὐθυμῶς καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τὴν Ἐκκλησίαν οὗ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτηρίαν μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores graſſatur; ſed qui primum finem & metam, ad quam dirigenda ſint ſtudia, prudenter proſpicit; deinde media, ad finem illum aſſequendum neceſſaria, rectè eligit; poſtea in mediis illis parandis & tuendis præſtat intentionem animi, curam, vigilantiam, aſſiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione diſcendi & ſtudiis rectè inſtituendis, partim à doctiſſimis viris tradita eſſe memini, partim propria experientia, & aſſiduo uſu diſcendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno uſui ſint, Deum toto pectore precor. *D.* Quæ tu, præſtantiſſime præceptor, de fine ſtudiorum noſtrorum, de ordine certo diſcendi, de ſummis artium ex uno aliquo libello methodicè ſcripto diſcendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Stili, de repetitionibus & examinibus; item de diſputationibus & declamationibus Scholaſticis, prudenter & graviter diſſeruiſti, hæc tanta cum voluptate audivi, ut ſperem illa non ſolum mihi ſed & plurimis aliis, cum quibus ipſa communicare decrevi, utiliſſima fore. Cum autem ſciam, Præceptoribus, qui veram ſapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non poſſe, Deum fontem omnis boni & doctrinæ ſalutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me ampliſſimis beneficiis cumulate gratiam rependat, & labores noſtros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Chriſto grata, & Eccleſiæ ipſius, ac nobis ſalutaria diſcamus & doceamus. *Amen.*

FINIS COLLOQVIORVM.

IN

ORATIONEM

CLARISSIMI

VIRI,

D. Johannis Posselii,

EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cum vixit, primum vivere discit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo discat;
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina piæ nobis sit regula vitæ,
Regula discendi rite sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro est digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Johannes Frederus, D.

DE

DE
RATIONE
Diſcendæ ac docendæ
Linguæ Latinæ & Græcæ,
ORATIO
Johannis Poſſelii.

CUm multa ſapienter à majoribus noſtris inventa atque inſtituta ſunt, tum nihil præclarius, quàm quod in publicis hiſce congreſſibus, non ſolum idoneis hominibus, honeſta vitæ ac eruditionis teſtimonia tribui, ſed etiam de rebus bonis orationes habere voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de ſuſcipienda & ingredienda ſtudiorum ratione, rectè erudirentur: partim ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim ſponte currentes exacuerentur. Non enim ad oſtentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes noſtras recitamus. Sed ut imperator bonus & induſtrius inſtructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad ſtrenuè pugnandum hortatur; ita nos in hiſce conventibus & imperitiores docere, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingreſſos, ad verum decus inflammare ſolemus. Hi fines cum nobis in dicendo propoſiti ſint, non dubium eſt, quin omnes ſapientes viri, cum multos alios veteres & honeſtos mores, tum hos ſcholaſticos gradus & ſpectacula Promotionum, in quibus de hujuſmodi bonis rebus differimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conſervanda eſſe putent.

Locus docilitatis.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi neceſſitatem imponat, & Encomia hominum præſtantium, ac rerum, omnium conſenſione laudatarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles ab aliis, qui Eloquentia valent, ſæpe hic recitatæ ſint, breviter indicare decrevi, qua ratione Lingua Latina & Græca commodè diſcenda & docenda ſit. Hoc Argumentum, etſi oratorem plenum atque perfectum requirit, tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur, ſpectandæ ſint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipſe longo uſu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac teſtimonio edoctus, vera eſſe, & cum re ipſa congruere judicabo. Ac à vobis, clariſſimi viri, & ſtudioſi juvenes, amanter peto, ut me, quod veſtra ſponte

ſponte facitis, benignè attentéque audiatis. Proficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & neceſſaria, non omnino ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Primum autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitiis ſcribendi, & ratione emendandi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremo de exercitiis Græcis eſſe dicendum. *Partitio propoſitionis in quatuor membra.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omnino fieri poteſt. Tunc enim ingenia non plane ſtupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendiosè ſcripto, & aſſuefiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & Vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut ſimili libello, cujus Germanica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & ſimilia dicta ſententioſa, ex proverbiis Solomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis, (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri diſcant. 1. *Membr.*

In

In his cum annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervosè summam artis continens, quæ assiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spatio eam facilè absolvere posset. Neque propter alios hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpè enim magistri una & eadem opera, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios, bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Refutatio opinionis quorundam Grammaticæ præcepta accurate discenda sunt.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; Sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore ediscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantum discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammatices ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias causas diligenter, & accuratè discendæ sunt.

Quid secundæ classis pueris in explicatione autorum præcipue indicandum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quam orationis formandæ causa, Autores proponuntur, præceptor, ut singulari diligentia vim & significationem

tionem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem, & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus, item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus vero non; ut hac ratione latinitatem à Germanismis separare, & purè & eleganter Latine loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; ille sciat se multum profeciſſe, cui Cicero valdè placebit.

Non varii autores pueris proponendi.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores, non solum toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimillimos esse.

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem, & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, vel proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quam infelicitas prima ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis, ad linguam Latinam informata non est.

Capnion ita dictum.

Audio doctissimum virum Johannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non

tum docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eosq; bonos, quos diligenter & assidue legendo sibi familiarissime cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copia librorum. Si vere cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipue Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cum utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latinè loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hic non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si prius, quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi præditi esse debeant, dixero.

Primum necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere: & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim poteſt alios docere, qui ipſe purè & emendatè loqui nec poteſt, nec id ipſum loquendo & pronunciando præſtare, quod à ſuis diſcipulis requirit?

Deinde cum maximam vim habeat ad felicem in ſtudiis progreſſum via & ratio docentis, prudens Magiſter omnia dextrè & explicatè proponet, & diſcipulos in illis, quæ propoſita ſunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debeat, ſuo loco clarius oſtendemus.

Quantum vero Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum ſævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à ſtudiis deterret. Quare meminerint præceptores, ſe erga diſcipulos, ut erga filios, affectos eſſe oportere, nec vel nimia auſteritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, ſed potius comitate paterna excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda ſunt, quaſi pueri ignavi & contumaces debita pœna coercendi non ſint, aut virgis in Scholis omnino non ſit utendum, ut quidem nonnulli exiſtimant. Nam ut pius & φιλόσοφος pater educat liberos ſuos, non ſolum per μάθησιν, ſeu Doctrinam, ſed etiam per & πάθησιν, hoc eſt, per aſſuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempeſtivas caſtigationes (nam hæc quatuor appellatione diſciplinæ continentur;) & memor dicti Salomois: Pater qui parcit virgæ, odit filium ſuum: pueros petu-

Occupatio.

lantes ferula cædit, eamq; in conſpectu liberorum collocat, ut ſemper incurrens in oculos, eos in diſciplina retineat, & laſciviam coerceat: ita præceptori, qui parentum vicarius eſt, & eorum partes ſuſtinet, in inſtitutione diſcipulorum iiſdem mediis utendum eſt; quare nec virgæ, nec aliæ opportunæ animadverſiones, ex ſcholis tolli aut debent aut poſſunt. Eſt enim metus pœnarum velut ἐφορλώκλης, & cuſtos officii ac diligentiæ diſcipulorum, ſine quo maximè in hac delira mundi ſenecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non poteſt. Sed in omnibus modus ſervandus eſt, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil conſideratè poteſt.

Virgæ, opportunæ caſtigationes ex Scholis tolli non poſſunt.

2. Sed jam ad id, unde digreſſus ſum, revertar. Primum ſcribendi exercitationis genus eſt, puero illa quæ in Cicerone obſervanda eſſe audivit, temporibus, perſonis, locis, rebus etiam nonnulli commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum ſermonem convertant.

Membrum de exercitiis ſcribendis.

Ratio autem emendandi ſcripta omnium optima & ſimpliciſſima eſt, non præceptoris arbitrio, ſed ipſius Ciceronis judicio, pueri compoſitionem emendare, illiuſque epiſtolam vel locum, ex quo ſcribendi Argumentum deſumptum eſt, velut exemplar & ſpeculum, in quo videat, quid ſuo labori deſit, ei proponere. Nihil autem perniciоſius ſtudiis Linguæ Latinæ accidere poteſt, quàm quod pueri neglecta omni imitatione, à ſuis magiſtris magis quàm à Cicerone ipſo, & ſimilibus autoribus

Ratio emendandi ſcripta.

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eo, quòd illa sæpè præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare ante omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Secundum exercitii genus.

Deinde, ubi aliquandiù in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè pueri ad purè & eleganter scribendum assuefiant. Ut enim, cum in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exerceatur, ejus oratio assiduo illo usu & consuetudine coloretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redoleat.

Tertium exercitii genus eſt, orationem Latinam aliis verbis Latinis, & Ciceroni uſitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, ſed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & ſcribere diſcunt, proprie pertinet.

Exercitium Latinè loquendi qua ratione colendum ſit.

Ut autem hæc ſcribendi exercitia diligenter & fideliter colenda ſunt: ſic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri poſſit, cuſtodes ſeu coricæi conſtituendi ſunt, qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germaniſmis vel Solœciſmis, vel deniq; Barbariſmis utentes, annotent, & ad magiſtrum deferat, à quo juſta pœna afficiantur. Utrumque enim exercitum, Latine ſcribendi & loquendi, in Latinis ſcholis vigere debet, nec alterum ab altero ſeparari poteſt. Nam ut prudentis & induſtrii informatoris eſt, illa quæ ſingulari ſtudio obſervanda, exercenda & imitanda ſunt, puero indicare & proponere: ſic is eadem, non ſolum ſcriptione, ſed etiam locutione, imitabitur

3.

Membrum de ſtudio Græcæ linguæ. Cur pauci mediocrem Græcæ linguæ notitiam conſequantur.

Dixi de ratione ſervanda in inſtituendis pueris in lingua Latina, uſque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum: reſtat nunc, ut de ratione tradendæ & diſcendæ linguæ Græcæ, breviter diſſeram.

Quod pauci noſtrum mediocrem aliquam Græcæ linguæ cognitionem conſequuntur, vel quod ſtudium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia cauſa

cauſa eſt, quàm quòd aut ſeriùs hoc ſtudium ſuſcipimus; aut ſi ſuſcipimus, frigidè in eo verſamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempeſtive & feliciter perficiendis: ſic & in diſcendis literis Græcis, ordo conveniens omnino neceſſarius eſt.

Vocabula Græca.

Quare ubi ab anno ætatis ſexto vel ſeptimo, uſque ad annum undecimum in Latina lingua, ea, qua dixi, ratione pueri exercitati ſunt (his enim ſex annis, niſi planè tardi & indociles ſunt, linguam Romanam utcunque diſcere poſſunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipſis proponantur, quorum quotidiè aliquot ediſcant, recitent, & octavo quoquo die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiſcunt: ſic eadem ipſis facile excidunt, ſi non diligenti & aſſidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi ſunt.

Evangelia Græca.

In hoc ſtudio cum annum conſumpſerunt, Evangelica Græca, non inſpecta verſione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus claſſis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non ſolum in Nominum ac verborum inflexionibus, ſed etiam in temporibus verborum Activæ & Paſſivæ, & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græcæ Syntaxeos præcipuis & maximè neceſſariis cum uno & altero exemplo ediſcendis, operam ponent

Formanda tempora verborum; Græca Syntaxis.

Grammatica Græca diligenter discenda.

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sexdecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poemata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Phythagoræ, Phocyllides & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

3. *Membrum de exercitiis Græcis.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, quæ ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet enim hisce, de quibus dixi, discipulis liber aliquis Epistolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim si fecerint, eadem opera puritatem Latini sermonis & Græcam linguam addiscent.

Emendandi autem hæc scripta via expeditissima est; primum vitia, si quæ sunt, comiter indicare, & vel ipsum Autorem, ex quo argumentum scribendi depromptum est, vel præceptoris elaboratam versionem, quam cum sua conferant, ipsis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibusdam horis nihil aliud ipsis loqui liceat, nisi Græcè. Ut enim in lingua Latina, sic & in Græca illa, quæ puer audivit, non solum scribendo, sed etiam loquendo ad usum transferre docet. *Ratio emendandi Græca scripta.* *Loquantur Græcè.*

Neque est quod quisnam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obscuritate, à studio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipsi natura peregrinarum linguarum amantes sunt, easque facilè addiscunt: sic nulla alia lingua jucundior est, nec suaviore sono auribus illabitur, quàm Græca Quare ut requies suave condimentum laboris est, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστιν, monet: Ita Græcarum literarum studium reliquis discendi laboribus non modo tædium nullum adfert, sed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam sale perspergit. *Occupatio.* *Græcæ linguæ suavitas.*

at Robertson (in postscript. Græc. lect. Do
De Lingua Hebraica dixit Quod At
— non solum, in nulla alia lingua
sed, et, in nulla alia re Lubeat lecti
quapiam, delitias posse reperiri
tales, spirituales, & cœlestes animos
animalia, plene raptantes; &c

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ linguæ ſtudio ejuſque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum eſt, quaſi interea Latinæ lectiones prorſus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Muſica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus, non una tradendæ ſint. Debet enim ſimulac Latinæ linguæ fundamentum jactum eſt, utriuſque linguæ Latinæ & Græcæ, ſtudium ſimul in ſcholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter ſe collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citius & facilius ſimul, quam alteram ſeparatim pueri diſcere poſſit. Ut enim Latina lingua ſine Græca non intelligitur, ſic nec Græca ſine Latina explicari & tradi poteſt. Cæteræ etiam artes, quarum modo mentio facta eſt, cum recreationis, tum utilitatis & neceſſitatis cauſa, ſimul cæteris Latine & Græce diſcendi laboribus admiſcendæ ſunt.

Linguæ Latinæ & Græcæ ſtudium debet in ſcholis florere.

De exercitiis illorum qui ætate & doctrina proviectiores ſunt.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione proviectiores ſunt, illuſtres autorum locos, inſignes narrationes & hiſtorias, ex Græca lingua in Latinam, & Latina in Græcam vertere.

Regula in verſione obſervanda.

Sed meminerint ſtudioſi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, ſcriptis, non ſemper verbum ex verbo exprimendum eſſe, ſed dandam eſſe operam, ut ſi quid abhorreat à conſuetudine & more ejus ſermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omnino. Quod à ſe obſervatum in convertendis orationibus adverſariis Æſchinis & Demoſthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum ſcribit:

Quorum

Quorum ego orationes, ut ſpero, ita expreſſero, virtutibus utens illorum omnibus, id eſt, ſententiis, & earum figuris, & rerum ordine, verba perſequens eatenus, ut ea non abhorreant à more noſtro. Eſt igitur Ciceronis de verbis convertendis ſententia, ea perſequenda eſſe duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam uſumque convertentur, non abhorrebunt. *Repetit in regula.*

Ut autem ſtudioſi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendiſque Græcis cum Latinis imitentur, cum alios ex Apologia, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis, locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Univerſitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui reſpondet, diligenter & attente inter ſe conjungent, conferent, & cum primum aliquid ſcire Græce cœperint, ad imitandum ſedulo ſibi proponent; quod ſi fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum eſt, diſcent, ſibique comparabunt: ſed etiam Græca facilius intelligent, diſertius explicabunt. *Quod exemplum in conſpectu habendum & imitandum ſit.*

Sed fortè objiciet aliquis, & eſſe & fuiſſe nonnullos, qui ſero admodum, cum quidem ætate provecti eſſent, primum literas diſcere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progreſſus feciſſe. Fateor eſſe ingenia quædam eximia atque illuſtria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, πᾶσι ἔρωτι πάντα πειθόμα, Amori omnia pervia ſunt: item, *Objectio, & ejus refutatio.*

item, διὰ καρτερείας καὶ φιλοπονίας οὐδὲν ἧν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta sunt super regulam, & mediocres homines inter metas regulæ manere debent: Ita nemo debet temerè talia præstantium hominum, quibus per fortunam vel alias causas citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevis, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

Argumentum à natura sumptum.

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dispertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, postrema usui & communi utilitate tribueretur: quam si tanquam ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabilis, usque ad annum decimum quartum aut decimum sextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ vero & Reipublicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel Præceptores sive ignorantia, sive ignavia, sæpè justum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humaniori-

ribus

rebus disciplinis, ad superiores artes, Theolog. Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferunt: vel præpostero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt. Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint, emittantur; quod ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, si implorato Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo & discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca discenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris dictis, & usu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

Incommoda ex mala institutione provenientia qua ratione vitari possunt.

CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY

DIXI.